

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЛЛІНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ КОЛЕДЖ**

Ландшафтна архітектура

Курс лекцій

для студентів спеціальності

5.09010303 «Зелене будівництво та садово-паркове господарство »

ІЛЛІНЦІ 2016

Укладач: **Алексєнко М.В.** – викладач лісотехнічних дисциплін Іллінецького державного аграрного коледжу.

Рецензенти: **Пальченко В.В.** - магістр садово-паркового господарства, головний лісничий ДП Іллінецького лісового господарства .

Анотація.

У даному конспекті лекцій висвітлені теоретичні і практичні питання з ландшафтного проектування , пов'язані зі значенням та завданням проектування зелених зон та ландшафтних проектів при створенні озелень територій та акваторій та ін..

Даний конспект адресований студентам середніх навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю «Зелене будівництво та садово-паркове господарство» та відповідає вимогам спеціаліста садово-паркового господарства.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Історія садово-паркового мистецтва.....	6
Тема 1.1 Регулярне стильове спрямування у садово-парковому мистецтві. Античний період.....	6
Тема 1.2 Садово-паркове мистецтво IV – XIV ст. Ландшафтне стильове спрямування у садово-парковом мистецтві. Мистецтво садів Сходу.....	8
Тема 1.3 Епоха Відродження. Ландшафтне мистецтво Європи XVII ст.....	13
Тема 1.4 Садово-паркове мистецтво Європи XVIII – першої половини XIX ст.....	16
Розділ 2. Ландшафтне мистецтво України та Росії.....	20
Тема 2.1 Садові традиції Росії допетровського часу. Регулярні парки Петровської епохи. Петергоф. Ландшафтно-архітектурний ансамбль Царського Села. Російські садибні парки.....	20
Тема 2.2 Ландшафтні парки Росії. Павловський парк. Гатчинський парковий ансамбль.....	24
Тема 2.3 Паркові ансамблі України.....	26
Розділ 3. Ландшафтне мистецтво XIX – першої половини XX ст.....	31
Тема 3.1 Розвиток міст і формування в них системи озеленення території.....	31
Розділ 4. Сучасні принципи озеленення міст і тенденції сучасної архітектури.....	33
Тема 4.1 Система озеленених територій в планувальній структурі міста.....	33
Розділ 5. Основні принципи композиції пейзажів об'єктів ландшафтної архітектури.....	37
Тема 5.1 Об'ємно-просторова та планувальна структура об'єктів ландшафтної архітектури.....	37
Тема 5.2 Основні поняття паркової композиції.....	38
Тема 5.3 Освітлення – важливий екологічний і естетичний принцип рішення паркової композиції.....	40
Розділ 6. Використання компонентів природного ландшафту у формуванні об'єктів ландшафтної архітектури.....	44
Тема 6.1 Поняття ландшафту, його види та призначення у формуванні об'ємно-просторової структури парку. Рельєф – компонент природного ландшафту.....	44
Тема 6.2 Трасування доріжок та розташування оглядових майданчиків.....	45
Тема 6.3 Побудова композицій за допомогою деревних рослин.....	50
Тема 6.4 Квіткове оформлення.....	53
Тема 6.5 Вода – компонент природного ландшафту. Її роль у формуванні об'єкту ландшафтної архітектури.....	57

Вступ.

Ландшафтна архітектура — це один з видів мистецтва, який існує поряд з іншими (живописом, скульптурою, музикою) і відповідно являє собою "особливу форму суспільного усвідомлення і людської діяльності, в якому органічно сполучаються художнє пізнання життя з творчістю за "законами краси".

Ландшафтна архітектура разом з архітектурою та містобудуванням належать до групи просторових видів мистецтва і покликана організувати просторове середовище за допомогою природного матеріалу. Формування простору у ландшафтній архітектурі підпорядковується екологічним, функціональним та естетичним вимогам.

Екологія у ландшафтному мистецтві має подвійний характер: екологія людини та екологія рослин.

Екологія людини - це формування комфортного середовища для людини; екологія рослин - забезпечення сприятливих умов для життя рослин.

Функціональні вимоги спрямовані головним чином на організацію різноманітних видів повноцінного відпочинку населення.

Рішення естетичних завдань підпорядковано соціальним вимогам суспільства: кожна суспільна формація мала свої ідеали, які знаходили образний вираз в садах і парках. Разом з тим естетика паркового середовища носить більш широкий характер, спрямований на формування простору засобами гармонізації.

Дисципліна „Ландшафтна архітектура” в професійній діяльності надає молодшому спеціалісту можливість складати і компоувати планувальні та об’ємні композиції, застосовуючи елементи природи, та направляти їх діяльність на художнє формування сучасного садово-паркового простору.

Ландшафтна архітектура тісно пов'язана як з біологічними науками (екологією, дендрологією, квітництвом, ґрунтознавством та ін.), так і з архітектурою, яка спирається на інженерні науки (геодезію та ін.).

Мета дисципліни „Ландшафтна архітектура”:

- фахова підготовка молодшого спеціаліста зеленого будівництва і садово-паркового господарства з питань архітектурного моделювання ландшафтів;
- оволодіти основними принципами побудови ландшафтів,

пейзажних картин, естетичному сприйманню навколишнього світу;

- навчити вміло використовувати перспективу в сучасних об'єктах озеленення;
- побудити та сприяти розвитку у студентів чуття естетики, гармонії, цілісності.

Предметом вивчення дисципліни "Ландшафтна архітектура" є садово-паркове мистецтво, ландшафт, живий природний матеріал.

Для створення високодекоративних зелених насаджень необхідні глибокі знання принципів садово-паркового мистецтва, а також біоекологічних і декоративних особливостей рослинного матеріалу.

У програму дисципліни "Ландшафтна архітектура" включені два великих розділи: історія ландшафтного мистецтва і теорія ландшафтного мистецтва та основи проектування.

У першому розділі викладається хід формування садів та парків та розвиток їх композиційних прийомів з урахуванням соціальних і природних умов.

Другий розділ присвячено теоретичним питанням ландшафтно-архітектури і основам композиційного проектування об'єктів озеленення.

У результаті вивчення курсу дисципліни "Ландшафтна архітектура" студенти повинні знати:

- основні прийоми формування садів від стародавнього світу до сучасного періоду;
- сучасні принципи озеленення міст і тенденції ландшафтно-архітектури;
- основні принципи композиції пейзажів садово-паркових об'єктів;
- можливі варіанти використання компонентів природного ландшафту у формуванні об'єктів ландшафтно-архітектури;

вміти:

- ----- розрізняти сади різних епох;
- ----- визначати стилі садово-паркових об'єктів;
- ----- складати планувальні схеми об'єктів озеленення;
- ----- виконувати схеми озеленення і квіткового оформлення садово-паркових об'єктів з використанням різних типів простору, формуванням головних напрямів руху і композиційних центрів;
- ----- виконувати розгортки, малюнки пейзажних картин за проектом.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

Тема 1.1 Регулярне стильове спрямування у садово-парковому мистецтві.

Античний період.

Садово-паркове мистецтво античного міста та раннього Середньовіччя

Греція. Зачатки садово-паркового мистецтва відносяться до X-XIII ст. до н.е. Спочатку сади носили суто утилітарний характер: складалися з городу, плодового саду і винограднику.-Розбивку садів здійснювали в регулярному стилі і захищали по периметру. В середині сади огорожувалися живими огорожами. Полив здійснювався з канавок з проточною водою. Дерев висаджували рядами. У садах культивувалися яблуна, груша, гранат, персик, маслина, апельсин, інжир, виноград, овочі та квіткові рослини (лілії, гладіолуси та ін). Пізніше створювалися гаї з в'яза, платана, дуба, каштана, фісташки, маслини. Дещо пізніше з'явилися алеї.

У грецьких садах алеї і доріжки були прямолінійними і прикрашалися статуями, вазами, колонами тощо Розміри і форми грецьких споруд гармонійно вписувалися в навколишній ландшафт.

Греки мали великі відомості про рослинному світі. Так, Гіппократ (460-377 рр. до н.е.) перераховує у своїх працях близько 250 назв рослин, Аристотель (384-322 рр. до н.е.) призводить опис близько 500 рослин.

Грецька міфологія містить багато переказів про квіти, особливо про троянду - улюбленому квітці давнину. В роботах Аристотеля вперше дається настанова з вирощування троянд.

Слід зазначити, що грецьке садове мистецтво у своєму розвитку одержало могутній імпульс ззовні. Завдяки завойовницьким походам Олександра Македонського вся Азія з її високорозвиненою садовим мистецтвом була відразу включена в грецьку культуру. Ще раніше деякі греки з захопленням говорили про прекрасних парках східних владик.

До впливу Сходу додалося ще одна обставина, що сприяло розвитку садового мистецтва в Греції,- це зростання великих грецьких міст.

В Олександрії публічні і царські сади займали 'Д частину міської території. Всі внутрішні міські та замські сади були пов'язані між собою. Ще більше, ніж Олександрія, славилася своїми садами Антіохія. Місто було розплановано таким чином: головна вулиця являла собою безперервний

портик, на одній стороні якого прилягали вдома, а інший тяглися сади аж до самого підніжжя гори. Вони були прикрашені альтанками і фонтанами.

Нове в садах Греції порівняно з Єгиптом - їх террасообразове, уступчасте рішення, більш вільна композиція, декоративність, нагромадження зелених мас, велика кількість прикрас, кручені сходи. На терасах - посадки великих дерев, квіти і фонтани, що приводяться в дію складними гідравлічними машинами.

Рим. Опис садів Римської імперії зустрічається у давньоримського письменника Горація (65-8 рр. до н.е.). Сад складався в основному з плодкових і деко-корпоративних рослин (платани, бук, лав-

ри, кипариси). Він був оточений живоплотом з чагарнику.

Республіканський Рим, в якому все ще панував рабовласницький лад, головне своє багатство бачив у землі, на якій створювалися в основному сади. Сади і розташовувалися в центрі і на околиці Риму. За літературними джерелами (плани до нас не дійшли) відомо, що сади расчленялись алеями, пересічними під прямим кутом, і прикрашалися партерами, фонтанами, басейнами, портиками, гротами. Згодом навколо міста виникли вілли і чудові сади з колонадами, купальнями, іпподромами, музеями (7).

Пристрій вілл і садів цієї епохи описав Пліній Молодший (1в. до н.е.). Сад при віллі мав зазвичай три частини: декоративний сад, город, плодівий сад. У V ст. Римська імперія пала, прийшли в занепад і чудові сади. Однак декоративне садівництво цієї епохи увійшло в скарбницю культури людства та справила значний вплив на подальший розвиток садово-паркового мистецтва країн світу. З парків Стародавнього Риму слід зазначити парк імператора Нерона, створений на місці згарища, що виник у Римі в I ст. н.е. Парк був вдало злитий з сільською місцевістю, на якій були викопані озера, велике місце займали луки і поля. Після падіння Римської імперії почалося будівництво нових вілл за типом галлоримських, але вони вже не передавали того величчя, яким славилися римські вілли. Нові сади частково нагадували собою римський тип доімо-перської епохи і в той же час віддалено схожі на сади Стародавнього Сходу. Виник новий тип садів, отримав назву середньовічних. Цей тип характеризувався, масивністю і підкресленою простотою. Монастирі та замки обносилися кам'яними стінами і оточувалися ровами. Усі сади і парки Середньовіччя, за винятком Мавританських садів, можна включити в категорію романського стилю, який умовно поділяється на три періоди: період до; Відродження, період Відродження і Ленотровський період. Ці періоди мали свої злети і падіння, між якими були перехідні форми. Іспанія. На середньовічній архітектурі Іспанії і, зрозуміло, на садово-парковому мистецтві позначилося арабський (мавританський) вплив.

Питання для самоконтролю:

1. Греція. Зачатки садово-паркового мистецтва відносяться до X-XIII ст. до н.е.
2. Рим. Опис садів Римської імперії.

Тема 1.2 Садово-паркове мистецтво IV – XIV ст.

Ландшафтне стильове спрямування у садово-парковому мистецтві. Мистецтво садів Сходу .

Садово-паркове мистецтво Персії

Згідно з історичними даними, які ми маємо у розпорядженні зараз, у Персії стався різкий перехід від жаркого літа до дуже лютих морозів і щедрих снігопадів. Спочатку Персія не могла похвалитися багатим рослинним світом. Вона більше була схожа на пустелю, степ, з оазисами, що рідко зустрічаються. Велика частина дерев була представлена:

- дубами;
- кипарисами;
- платанами;
- декількома різновидами фруктових дерев.

Пальми можна було зустріти ближче до Персидської затоки. Садово-паркове мистецтво Персії, якщо трішки заглибитися в історію, вражає своєю незвичністю. Створити неймовірні творіння – озеленювати території непридатні для цих цілей – коштувало великої праці ландшафтним

архітекторам тих часів. Для забезпечення садів Персії, воду добували із засніжених вершин. Для цих цілей були споруджені унікальні по своїх інженерних особливостях підземні акведуки, їх називали кяриз. Учені схильні відносити їх появу до 800-го року до народження Христового. Саме винахід кяризів дозволив забезпечити постійною наявністю достатньої кількості води для догляду, поливу садів Персії.

Перси в давнину поклонялися вогню, ритуали поклоніння проходили просто неба, поблизу жертвовного вогню. На відміну від інших країн, храмів не зводили. Сади були ознакою багатства, тому переважно їх створювали навколо царських резиденцій, де проводилися не лише ритуали, але і служило місцем для відпочинку, де можна було сховатися від спекотливого сонця. Тисячі років секрети майстерності ландшафтних архітекторів зберігали і передавали нащадкам. Відомі на весь світ персидські килими не лише виконували роль прикраси інтер'єру, але і на них були зображені сади і парки, завдяки яким ми можемо побачити якого вони були планування. Існує думка, що на килимах недаремно зображували такі малюнки, їх, можливо, використовували для створення відчуття того, що люди, що знаходяться в палаці, знаходяться у лісовій місцевості, у парку або саду. По своєму плануванню, як і сади Єгипту, вони були чітких геометричних форм.

Незважаючи на правильні геометричні форми, окремі частини могли відрізнятися за величиною і не входити до складу єдиної композиції.

Навіть садове будівництво Персії говорило про те, що:

- використання чітких форм зв'язували з контролем над Всесвітом;
- 4 Чахар Багх втілювали 4 куточки світу, 4 райських річки. Тим самим це є прямим зв'язком Персії з ісламом.

Багаті перси могли дозволити собі побудувати різні, вражаючі за своєю величчю і красою павільйони, їх покривали золотом, розписували візерунками, використовували також дорогі тканини. У садах були фонтани, створювали канали, наповнені водою.

Створювалися красиві, широкі алеї, які укладали з плит, їх перетинали канали, усю вільну територію, придатну для висадження зелених насаджень, засаджували рослинами, що вражали своєю красою і різноманітними квітниками, деревами, створювали штучні ставки.

Іспано-мавританські сади

Сади в мавританському стилістичному напрямку отримали багато від облагородженої оазису, який є головною радістю людей, які проживають на пустельних територіях. За допомогою цього і цей стиль отримав свої головні особливості під час оформлення ландшафтного дизайну – багато зелені, пишні екзотичні квіти, яскраві краси і багато води. Такий варіант саду ви можете подивитися на фото трохи нижче.

Потім в Іспанії також перейняли цей стиль і в них він отримав назву іспано-мавританський стиль. В Іспанії цей спосіб, безумовно з'явився трохи пізніше і став користуватися величезним попитом. Іспано-мавританський стиль використовувався як для декору садів, так і інтер'єру будинків. Але і сьогодні іспано-мавританський стиль не втратив своєї актуальності і значущості і тепер його використовують в декорах інтер'єрів будь-яких країн. На фото ви можете подивитися у кухню в цьому стилі, а нижче декор саду в такому ж стилі.

Декор саду в мавританському стилі

При цьому декор саду в мавританському стилі – це прямий спадкоємець відомих садів давнину. При цьому прикладом такого саду було одне з семи античних чудес – Висячі сади Семіраміди. Для східного саду пустельних поясів краще використовувати як можна пишних деталей в інтер'єрі, при цьому також потрібно економити рідину. В основному водойми мавританського саду виглядають наступним чином: посередині знаходиться

невеликий ставок, навколо пишна рослинність, а також укладена біля фонтану красива плитка.

В центральній частині мавританського саду в основному знаходяться фонтанчики або ставки, від якого спрямовуються по різні сторони 4 річки, що випливають з райських садів. І сам сад в такому стилістичному напрямку у своїй класичному варіанті якимось чином повторює в міні варіанті образ мусульманського раю.

Канали, в основному, ділять територію присадибної ділянки на 4 однакових прямокутника, а якщо сад великих розмірів, то будь-прямокутник можна поділити ще приблизно на чотири невеликих частин для того, щоб рідина весь час показувалася на територіях між пишними посадками рослин.

У мавританських садів є своя геометрична вірність, однак порівнюючи з садами в регулярному стилі, тут вивірена геометрична форма, яка наслідує східним орнаментів, може поєднуватися з звичайним буйством рослин, при цьому їх різноманітність просто вражає. Не потрібно стригти рослин в такому саду. Вони виростають вільним чином.

Також хотілося б зазначити про доріжки в саду. Для укладання садових доріжок використовується барвіста плитка. При цьому плитка може бути невеликих розмірів. В основному вибирають плитка, за допомогою якої можна створити красиві східні орнаменти, наприклад, фігурку слона. Тому при облаштуванні саду в цьому стилістичному напрямку плитка відіграє величезну роль.

Сади Китаю та Японії.

Невід'ємною (майже обов'язковою) частиною саду і центром його композиції є водоймище. Він займає значну частину території (30-70%). Близько водойми розміщуються палацові споруди, що утворюють архітектурне ядро ??парку. Водойми мають порізаний берегову лінію і багато островів, що забезпечує чергування мальовничих композицій при русі. Для їх сприйняття влаштовуються численні паркові споруди - альтанки, веранди, платформи, галереї, мости, орієнтують погляд у потрібному напрямі за допомогою фігурних отворів в стінах - «проникаючих вікон», в обрамленні опор галерей, шляхом нейтрального рішення або ізоляції однієї зі сторін маршруту. Споруди мають яскраву розмальовку, відтіняє зелень парків, і є частиною пейзажних картин. Їх поетичні назви налаштовують на певне сприйняття картин природи або її проявів (наприклад, павільйон, «де чути сніг», або «альтанка, омивана ароматом лісу», і т. д.). Асортимент рослин китайського саду надзвичайно багатий: різні види сосен, ялівців, кленів, дуб китайський, кедр, груша, слива, вишня, верба, бамбук; багато

красивоцвітущих - камелії, азалії, рододендрони; квітів, серед яких особливо цінувалися півонії та хризантеми, водойми прикрашалися лотосами, а їх береги - ірисами.

Скульптурне оформлення використовується рідко. В основному це зображення птахів або тварин - лелеку, дракона, черепахи. Найчастіше зустрічаються природні камені, якими не тільки оформляють берег водойми або гірку, а й встановлюють як «природні» скульптури. За цінності вони прирівнюються до творів мистецтва. Світогляд ж китайського саду, за свідченням самих китайців, найкраще втілено в садах учених, або садах літератури. Тут немає офіційної парадності. Усе створено для відпочинку і глибоких роздумів: невеликі озера з високими арковими містками, павільйони з черепичними дахами, невеликі пагоди, композиції з природного каменю. До Японії садове мистецтво прийшло разом з буддизмом з Індії, через Корею і Китай в VI ст. Протягом усієї своєї історії, що налічує майже півтори тисячі років, японський сад формувався в руслі пейзажного стильового напрямку. Цьому сприяла природа Японії з її м'яким кліматом, багатю флорою і різноманітністю пейзажів (скелясті гори, озера, річки, струмки, водоспади, піщані обмілини, лісисті пагорби і т. д.).

Питання для самоконтролю:

1. *Садово-паркове мистецтво Персії.*
2. *Іспано- мавританські сади.*
3. *Декор саду в мавританському стилі.*
4. *Сади Китаю та Японії.*

Тема 1.3 Епоха Відродження.

Ландшафтне мистецтво Європи XVII ст. .

Італійський сад

Італійський сад – це більш рання оригінальна варіація на тему регулярного саду. Його особливістю є терасований ландшафт, велика кількість білого каменю, балюстрад, сходів, скульптур в античному стилі, оливкових гаїв, діжкові культур.

Кращий зразок італійського стилю – це невеликий, у порівнянні з рівнинними парками Франції, садок біля дому або парк, оточений кам'яною стіною або підстриженою живою огорожею.

Тут панують строга планування з чіткими геометричними формами, прями, мощені каменем доріжки, правда, алеї не настільки протязі, як у французьких парках. У центрі такого саду – правильної геометричної форми водойму з красивим фонтаном, часто це каскади водойм знову ж таки через терасованому характеру саду. Квітники також мають правильні обриси – овал, коло, квадрат. Рослини висаджують відповідно до задуманим малюнком. В якості бордюру часто використовується низько стрижений самшит. Багато декоративних культур займаються у красивих горщиках чи контейнерах з теракоти, великих діжках і виставляють у сходів, що з'єднують тераси. Дерева і чагарники – предмет постійного догляду, так як для цього стилю характерні рослини, стрижені у формі куба або кулі, античної колони, екзотичної птиці.

Італійський сад немислимий без скульптур: ними оформляють фонтан чи водойму, затишні гроти, розкішні квітники. Стрижені алеї виводять вас на

бруковані майданчики зі скульптурами в оточенні діжкові рослини або низько стрижених вічнозелених бордюрів.

Гориста місцевість диктує побудову саду на терасах, зведення підпірних стінок для утримання ґрунту, пристрій красивих сходів, зв'язуючих окремі зони саду.

Для італійського саду характерні:

Симетрична планування саду.

Розташування саду на терасах за допомогою підпірних стінок.

Підкреслити архітектурну (кам'яне мощення, скульптури, сходи і т. д.).

Велика кількість водних споруд.

Використання Топіарне мистецтва.

Топіарне мистецтво.

Тлумачні словники визначають поняття «топіарі» (topiary) як мистецтво художньої стрижки (англ. topiary art – топіарне мистецтво) та надання декоративних форм кронам дерев і чагарників. Цей термін має латинські та грецькі корені, що свідчить, наскільки давнім є топіарне мистецтво.

З давніх-давен, відколи людина навчилася добувати вогонь, вона почала будувати стіни, щоб захистити себе від негоди. Далі виникла потреба захисту свого городу від диких тварин. Так з'явилися перші формовані огорожі, які ми називаємо нині живоплоти. Поряд із живоплотами, які здійснювали захисну функцію, для створення декоративного ефекту, для підкреслення природної краси рослин, давні садівники почали підстригати рослини,

надаючи їм під час чудернацьких форм.

Вілла Ланте.

Вілла Ланте в Італії - унікальний зразок архітектури пізнього Ренесансу. Розташований в передмісті Вітербо, в 100 км. від Риму. Архітектура пізнього Ренесансу, вигадливий ландшафтний дизайн парку, фонтани, інженерний талант гідравлічних споруд, принесли віллі премію «Найкрасивіший парк Італії» в 2011 році. Численні відгуки відвідувачів різних часів збігаються в тому, що її головна прикраса - це вода. Багатство рослинного світу грає другорядну роль, архітектура будівель, розташування алей і скульптур підпорядковане фонтанів.

В Італії, Вілла Ланте створена в другій половині XVI століття, коли папський намісник кардинал Віттербо вирішив перетворити мисливські угіддя в віллу з прилеглим до неї садом. Будівництвом займався молодий архітектор Джакомо да Віньола. Він намагався не тільки виконати замовлення, а й перетворити віллу в справжній архітектурний шедевр. Кардинал не шкодував коштів на втілення задумів архітектора і в результаті накликав на себе гнів церкви, тому будівництво при його житті завершено не було. Лише десятиліттям по тому в 1587 році наступник кардинала Алессандро Паретта ді Монтале завершить розпочате.

Вілла Ланте в Італії складається з двох симетрично розташованих навпроти один навпроти одного невеликих палаців. Незважаючи на те, що побудовані вони з різницею в 30 років, зовні вони практично ідентичні. Але головна визначна пам'ятка цього місця, як уже говорилося вище, це італійський сад з численними фонтанами-вертушками, водоспадами і гротами.

Версаль - палацово-парковий ансамбль

Версаль - палацово-парковий ансамбль у Франції (фр Парк і ін Версаля.), Колишня резиденція французьких королів у місті Версаль, нині що є передмістям Парижа; центр туризму світового значення.

Версаль споруджувався під керівництвом Людовика XIV з 1661 року і став своєрідним пам'ятником епохи «короля-сонця», художньо-архітектурним вираженням ідеї абсолютизму. Провідні архітектори - Луї Ліво і Жюль Ардуен-Мансар, творець парку - Андре Ленотр. Ансамбль Версаля, найбільший в Європі, відрізняється унікальною цілісністю задуму і гармонією архітектурних форм і перетвореного ландшафту. З кінця XVII століття Версаль служив зразком для парадних заміських резиденцій європейських монархів і аристократії, однак прямих наслідувань йому немає.

Питання для самоконтролю:

1. *Італійський сад*
2. *Топіарне мистецтво.*
3. *Вілла Ланте.*
4. *Версаль - палацово-парковий ансамбль*

Тема 1.4 Садово-паркове мистецтво Європи XVIII – першої половини XIX ст.

Причини виникнення пейзажного стилю у Європі.

Після війни (1642-1649) в Англії почався динамічний період розвитку стилів і напрямків у мистецтві. В Англії було створено кілька унікальних, що не мають аналогів у Європі так званих «англійських стилів». Англія ставати законодавицею мод по всій Європі з другої половини XVIII століття. Саме тут, вперше в живопису з'являється пейзаж як окремо взятий жанр мистецтва. Найбільш характерно нові віяння проявилися в галузі садово-паркового мистецтва. Ідея створення пейзажного стилю паркостроєння отримала найбільш яскраве вираження в Англії так, як цьому сприяли природні умови країни з м'яким і вологим кліматом. До того ж вже до початку XVIII ст. в Англії майже не залишилося лісів.

Саме англійські художники, такі як Томас Гейнсборо з його новою типологією портрета людини і природи як одного цілого, так званого жанру «портрета-прогулянки» або першими пейзажами («Ліс в Корнаков»), поширюють свій вплив на всю Європу.

Важливо відзначити, що «регулярний» французький стиль відходить на другий план. І тема краси і природності, злиття людини з навколишнім світом займає провідне місце.

Війна змінила підхід до розуміння садово-паркової архітектури. Власники садиб не відносяться до штучного ландшафту як до місця для звеселянь, а ставляться як до середовища проживання - як до притулку від небезпек політичного життя.

Відродилася давня традиція саду - відокремленого місця для споглядання і роздумів, висхідна ще до філософії давньогрецької, римської. Основна ідея цієї філософії - поєднання краси і задоволення з користю, а роботи - з спогляданням природи.

Так само, у становленні пейзажного стилю в паркостроєнні Англії дуже важливу роль зіграла і християнська теологія. Перш за все, Старозавітне опис райського саду - Едему. Адам до гріхопадіння був садівником, працював і насолоджувався чудовим садом, але й після вигнання добував хліб від землі. Відповідно, згідно християнської традиції, садівництво - один з найчистіших і божественних видів діяльності, доступних людині. Це спроба повернутися в рай, відтворити його і наблизитися до Бога.

Спочатку, концепція пейзажного стилю паркобудування з'явилася в монастирських садах. У монастирях, ченці проводили багато часу в роздумах і спогляданні світу, поєднуючи користь і духовне життя. Ці сади з'явилися в Англії ще після нормандського завоювання (1066г.). А в XVI і XVII століттях монастирські сади відчували ренесансне вплив. Пізніше, в XVII - XVIII століттях на місці монастирських садів розташувалися парки нового часу, залишивши лише монастирські будівлі і повністю знищивши середньовічні сади.

Так само відбувалося і з середньовічними феодальними замками, на місці яких або за схемою яких будувалися тепер заміські резиденції, садиби.

- 70-ті роки XVIII ст. можна вважати періодом становлення пейзажного стилю паркобудування. У пейзажних парках зберігаються регулярні риси і одночасно формуються нові прийоми обробки природних компонентів:

з'являються пагорби, замість фонтанів і водних партерів - струмки і ставки з вільними обрисами берегів, боскети замінюються галями і деревними групами, партери - галявинами.

І так, пробуджений інтерес до краси природних ландшафтів, оспівуваних поетами, письменниками, філософами і художниками, прийшов на зміну бароко - класицизму. Класицизм - художній стиль XVIII - початку XIX ст., Який звертається до античності і античного мистецтва як до ідеального зразка. У садово-парковому мистецтві ототожнюється ...

з пейзажної плануванням, відмовою від складних регулярних побудов як суперечать природі. Затвердження в кінці XVIII - початку XIX ст. нової суспільно-економічної формації - капіталізму - спричинило зміни в області матеріальної і духовної культури. Відмова від усього штучного і звернення до природної природи і античній культурі зробили вирішальний вплив на формування нових уявлень про гармонію та красу.

Парк Стоу

Парк Стоу (Stowe Landscape Gardens) знаходиться в 96 км від Лондона. Площа парку 100 га, а разом з прилеглими угіддями, складовими з ним одне ціле - 500 га. Спочатку тут був регулярний парк, створений арх. Дж. Ванберг, в 1714 році його перебудовує арх. Ч. Бريدжмен, а в 1738 р.- У. Кент і Л. Браун. Центром композиції є палац, який стоїть на підвищених відмітках рельєфу в створі відкритого луки, витягнутого з півночі на південь і утворює головну вісь парку. У зниженій частині влаштований ставок - його другий композиційний центр. Об'ємно-просторове рішення засноване на поєднанні чергуються закритих масивів з відкритими просторами водойми і галявин, де окремі дерева і групи утворюють пейзажні картини. Парк насичений

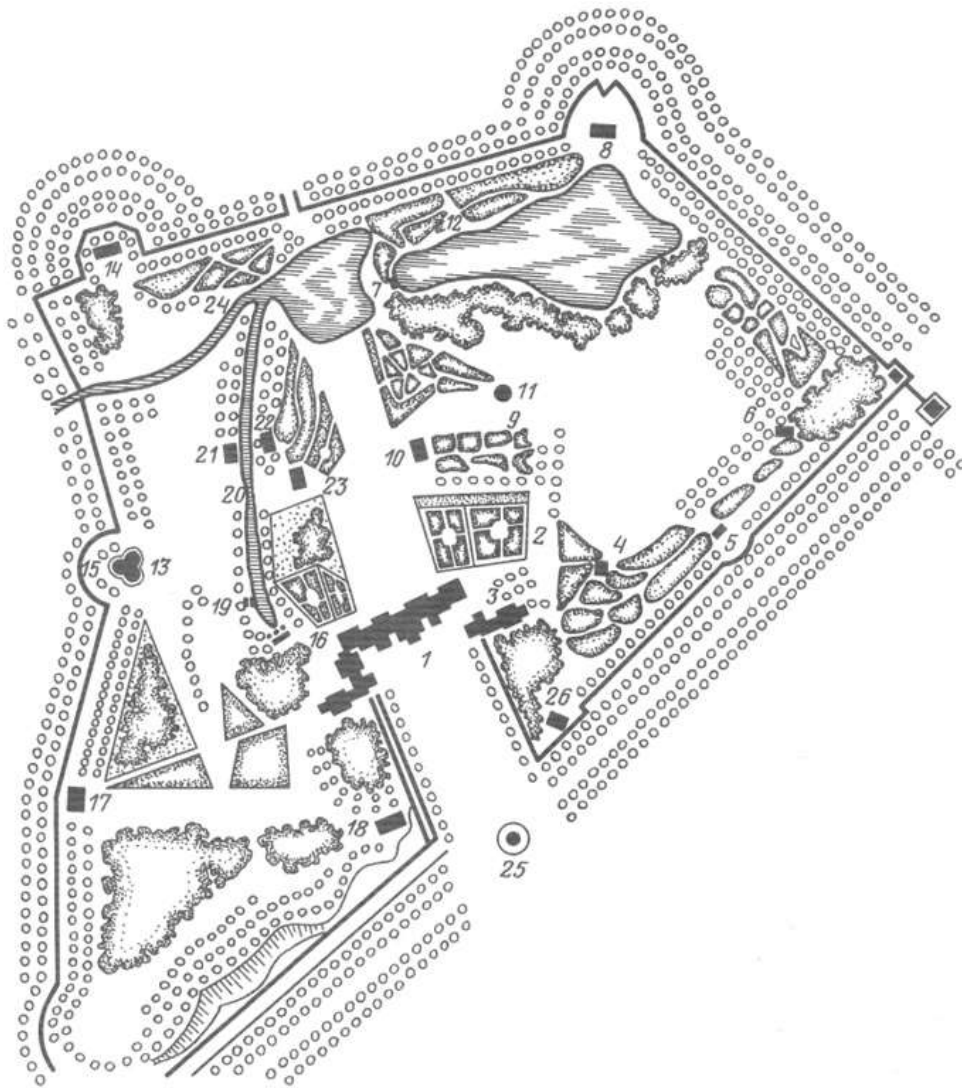
спорудами в дусі романтизму (їх було близько 30 - храми Бахуса, Дружби, Венери, Грот з каменю, Грот з раковин і т. Д.), Стилістично пов'язаними з архітектурою палацу і є композиційними вузлами і акцентами паркових картин. Зміна пейзажів побудована різноманітно: на ритмічному наростанні враження (наприклад, під'їзд до палацу від Великої алеї, що веде з півдня, а потім через серію паркових картин виводить до північного фасаду) або поступове розгортання картин (наприклад, з включенням архітектурних споруд), або на варіаціях будь-якого сюжету (наприклад, сприйняття палацу через Коринтіанську арку). Відкриті простори вирішені у вигляді великих лу́гів з окремими групами, іноді невеликих галявин або витягнуті у вигляді променів (Грецька доли- на або вузький «Вид ущелини»), особливо цікава головна вісь, звужується від палацу до водойми (тим самим поглиблюючи видиму перспективу) і триваюча на протилежному березі в створі Великої алеї.

Одна з головних особливостей парку - злиття з навколишнім ландшафтом. Відкриті паркові простору переходять в сільські поля і луки, а види спрямовані на архітектурні споруди, розміщені за межами паркової території.

Вода також отримує різноманітне рішення - у вигляді світлого відкритого дзеркала перед палацом або замкнутого підступають масивами або лісового струмка і оформляється каскадами, гротами, мостами. Примітний палладіанський міст в східній частині ставка, що послужив зразком для наступних наслідувань, в тому числі і в нашому Царськосельському парку. В асортименті переважають листопадні породи і перш за все бук, потім - ясен, в'яз, дуб, граб. Деякі композиційні вузли акцентуються хвойними - сосною звичайною, кедром ліванським, тиссом.

Тонко продумане і майстерно виконане супідрядність і єдність просторових частин парку, його композиційних елементів і пейзажних картин висувають Стоу в число шедеврів паркового мистецтва.

Парк Стоу (одна тисяча сімсот тридцять восьмий): 1 - палац, 2 - город, 3 - оранжерея, 4 - храм Бахуса, 5 - статуя Дріада, 6 - Піраміда, 7 - каскад, 8 - Храм Венери, 9 - Печера Дідони. 10 - Театр королеви, 11 - ротонда, 12 - Грот пастуха, 13 - Готичний храм, 14 - Храм дружби, 15 - півколо саксонських божеств, 16 - Порцеляновий грот, 17- Храм пасторальної поезії, 18 - Грецький храм, 19 - Холодні лазні , 20 - міст з раковин і каскад, 21 - Храм знаменитих британців, 22 - Храм Стародавньої чесноти, 23 - Храм Сучасній чесноти, 24 - грот з кругляка, 25 - статуя Георга I, 26 - салон Нельсон

Питання для самоконтролю:

1. *Причини виникнення пейзажного стилю у Європі.*
2. *Парк Стоу в Англії.*

РОЗДІЛ 2. ЛАНДШАФТНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

Тема 2.1 Садові традиції Росії допетровського часу.

Регулярні парки Петровської епохи. Петергоф.

Ландшафтно-архітектурний ансамбль Царського Села.

Російські садибні парки.

Садові традиції Росії допетровського часу

Зародженню і розквіту того чи іншого напрямку паркової композиції сприяли різні умови: особливості клімату і рельєфу, суспільного устрою держави. У літературі розташовані на крутому рельєфі терасові сади називають італійськими, сади на рівній місцевості – французькими, квіткові партерні сади-голландськими, пейзажні парки – англійськими.

Ну а що ж в Росії? Як і в західній Європі, традиція вирощувати декоративні рослини зародилася в монастирях. Там же почали садити аптекарські городи. В допетровській період поширення набули, в основному, розважальні сади з каруселями і звіринцем. Але надивився дивовижних парків молодий цар ввів моду на класицизм і збирання колекцій дерев і квітів. Пізніше, при імператриці Катерині, були розширені оранжереї Літнього палацу. Збереглися записи про те, що в них вирощували банани, фініки та інші екзотичні фрукти до царського столу. Тоді ж поміщицькі садиби почали оточувати парками, відмовившись від традиційного фруктового саду. Ідеї дизайну, як правило, були запозичені, і мода на них швидко змінювалася.

Існували й романтичні парки, які злегка перетворилися з урахуванням природного ландшафту з ярами та дубовими гаями. Збереглися садиби, побудовані по французькому зразку і, нарешті, парки, в яких синтезовані різні напрямки ландшафтно-архітектури. Вони являють собою мозаїку пейзажів, як, наприклад, Воронцовський парк в Алушці. Тут мавританський стиль сусідить із садами каменів і поетичними куточками. Мармурові сходи і розарій нагадують про вілли в Римі і Флоренції, а кипарисові гаї повертають в античні часи.

Оглядаючи збереглися українські садиби, можна прийти до висновку, що поміщицькі садиби з парками сплановані в класичному або англійському стилі, в залежності від того, що було в моді в той період, коли їх закладали, і чи були у власників гроші на перебудову, коли мода змінювалася. Іноді можна побачити вельми забавна сусідство елементів готики та античної архітектури. Оформлення невеликих садиб представників середнього класу мало більш самобутній характер. Стіни будинків залишали білими і

прикрашали яскравою вигадливою мозаїкою, найбільш переважними вважалися квіткові мотиви, які перегукувалися з яскравими квітниками. Незважаючи на те що садиба носила утилітарний характер, завжди знаходилося місце для квітників і альтанки. Від будинку до воріт вела алея, обсаджена квітковим бордюром, а біля воріт на манер годинного ріс куш калини. Альтанки оформлялися виноградом або плете трояндами. Водні елементи практично не використовувалися, з огляду на більш м'якого клімату в них не було такої гострої потреби, як на Сході. На наш патріотичний погляд, українська садиба – ідеальний варіант облагороджування садиби утилітарного призначення. У нього гармонійно вписуються будь-які господарські споруди, всі елементи зроблені з дешевих місцевих матеріалів і не вимагають великих площ.

Петергоф.

Назва «Петергоф» (в перекладі з німецького- «Петров двір») вперше згадується в «похідному журналі» Петра I у вересні 1705 року. Тоді судно «Мункер» -бросіло якір біля невеликої мізи, розташованої на південному узбережжі Фінської затоки. Це місце Петро вибрав для відпочинку під час частих морських переходів з Петербурга в Кронштадт.

Згодом саме тут виникла парадна імператорська приморська резиденція, яка стала пам'ятником перемоги Росії над Швецією в Північній війні (1700-1721 р.р.). Головною метою цієї війни було повернення земель, втрачених в 1617 році, після підписання Столбовського мирного договору, а так же вихід Росії в Балтійське море. На територіях, звільнених від Шведов в ході Північної війни, в 1703 році народився Санкт-Петербург.

У цей час Петергоф включав в себе: Верхній сад і Нижній парк; кам'яні палаци-Верхні палати, Монплезир і Марлі; більше 20 дерев'яних галерей і павільйонів; Великий каскад і Марлинський каскад, ще не облицьований мармуром; шістнадцять потужних фонтанів-Великі і Менажерние фонтани, «Піраміда», «Сніп», водомети в трельяжні нішах по сторонах каналу і фонтан Менажерейного ставка. На каскадах, фонтанах, терасах і алеях стояли свинцеві золочені, мармурові, алебастрові і дерев'яні статуї, бюсти і вази.

Після переможного закінчення Північної війни в 1721 році будівництво Петергофа повели з ще більшою інтенсивністю. Відкриття заміської резиденції відбулося 15 серпня 1723 року.

У 1723-1724 роках в будівництві Петергофа почав відігравати велику роль архітектор М. Земцов, який вніс зміни в оформлення великого каскаду і фонтану «Піраміда». Земцову особисто Петро передав всі креслення, але смерть государя в 1725 році перешкодила здійсненні всіх задумів але до цього часу Петергоф вже став одним з кращих парадних ансамблів Європи.

Катерина I продовжила починання свого чоловіка, в 1725-1726 роках архітектор Т.Усов закінчив обробку Ермітажу, побудував фонтани «Єва» та

«Оранжерейний». За Петра II Петергоф був відданий забуттю, лише в 1730 році за часів царювання Анни Іоанівни, тут почався новий підйом будівництва, який тривав десять років.

За проектами Земцова і його помічників І.Бланка і І.Давидова, в 1730-1740 роки була розвинена мережа алей Нижнього парку і Верхнього саду, був перебудований і декорований скульптурою Марлінський каскад, на місці недобудованого руїни каскаду з'явився каскад Драконів, а на площі перед ним два Римських фонтану. Пісочний ставок перетворився в басейн Китового фонтану, декорований скульптурою.

У квітні Великого каскаду в 1735 році був влаштований фонтан, оформлений скульптурною групою «Самсон, що роздирає пащу лева». Цей фонтан в алегоричній формі прославляв перемогу над шведами, його відкриття було приурочено до 25-ти річчя «Полтавської вікторії». Скульптура була відлита за моделлю скульптора Б. К. Растреллі.

У 1730-х роках в Повернемо саду влаштовували п'ять фонтанів, оформлених декоративною скульптурою. Фонтани, скульптура, фігурні трельяжні альтанки і перголи (криті алеї) перетворили раніше утилітарний Верхній сад в урочистий вхід до резиденції з боку Петергофського шосе.

Ландшафтно-архітектурний ансамбль Царського Села

Цікавою особливістю пейзажних парків стала їх тематичність. Звичайно, не всі вони мали чітко визначену тему, але тематичність була бажаною. Розквіт і модність пейзажних парків припала на війни в Європі, тому військова тематика стала переважати в парках можновладців.

(Росія): Пейзажна частина Царського Села при Катерині II рясніє парковими спорудами, що уславляють-увічнюють військові перемоги Російської імперії в російсько-турецьких війнах кінця 18 ст. (Чесменська колона, Кримська колона, Турецька лазня). Декілька обелісків на честь військових перемог було встановлено за наказом імператриці і в Пелі, (другій парадній резиденції Катерини II), яку пізніше зруйнували.

Російські садибні парки.

Характерні риси російських садибних садів визначилися наприкінці XVIII і початку XIX в. Походження їх було в Росії не стільки англійське, скільки німецьке. Вони створювалися під впливом творів про сади К. Гиршфельда, що частково переводилися А. Т. Болотовим у його "Економічному магазині". Поблизу вдома власника розташовувався квітник. Квітник з його звичайно архітектурною побудовою зв'язував архітектуру будинку з пейзажною частиною парку. Обов'язковим було вирощувати у квітнику поряд з яскравими квітами - запашні. Квітник міг являти собою залишки регулярного саду. На російські поміщицькі сади з регулярних стилів садівництва особливо вплинуло голландське барокко (із середини XVII і до середини першої половини XVIII в.) і рококо з його напівпейзажної буколичностью. Французький класицизм не прижився - ні в царських парках, ні тим більше в садах середнього дворянства. Помпезний французький класицизм вимагав занадто більших просторів перед будинком і служив не стільки для відпочинку, скільки для пишних прийомів. Дерева в Росії перестали стригти дуже рано, і якщо наприкінці XVIII і початку XIX в. ще стригли кущі, те тільки поблизу будинку. Якщо сад і парк розбивали наприкінці XVIII і початку XIX в. - в епоху романтизму, то поблизу вдома деякі натяки на регулярність зберігали: уважалось незручним безпосередньо переходити від архітектури до вільної природи. Біля будинку сажались квіти в правильно оформлених клумбах. Мало того, прямі й вузькі алеї заглиблювалися від будинку на значну відстань і становили звичайно його саму характерну рису - прямі, але не стрижені й з такою тісною посадкою липнув, до якій звичайно в Західній Європі не прибігали. Робилося це в російських садибних парках, щоб дати спокійний притулок птахам. Алеї липнув бували дійсно темні й прохолодні. Крім алеї влаштувалися й "зелені вітальні": липи тісними рядами сажались навколо площадки, де можна було поставити стіл і ослони-"доглядальниці". Виключення робилося тільки для широких під'їзних доріг, які обсаджувалися не тільки липами, але й дубами...

Між алеями темних лип, що стояли темною стіною й давали густу темну тінь, бував і підлісок, де вкривалися солов'ї. Підлісок ніколи не вирубувався відразу, як розповідав мені чудовий знавець російських садиб, хоронитель тургеневської садиби Спасского-Лутовинова Борис Вікторович Богданов. Підлісок вирубувався в одному місці й залишався в іншому - поки не підросне цей пташиний захист. У Спасском-Лутовинове серед тінистих дерев росли незабудки й ананасна суниця

Питання для самоконтролю:

1. *Садові традиції Росії допетровського часу.*
2. *Петергоф.*
3. *Ландшафтно-архітектурний ансамбль Царського Села.*
4. *Російські садибні парки.*

Тема 2.2 Ландшафтні парки Росії. Павловський парк.

Гатчинський парковий ансамбль.

Павловський парк.

Якщо подивитися на карту околиць Петербурга, то можна побачити, що шикарні заміські резиденції російських імператорів розташовуються як би півколом, з південного боку від міста. Петергоф, Оранієнбаум, Царське село, Гатчина... Виявляється, це пов'язано з тим, що Петро Перший, плануючи будівництво приміських палаців і парків, орієнтувався на укріплені містечка, побудовані шведами з оборонною метою. Царю сподобалося грамотне розташування цих містечок, вдало вписаних в природний рельєф і берега численних річок. Згодом починання Петра були продовжені і на місці шведських укріплень продовжували з'являтися не менш вдало вписані в навколишню природу палацово-паркові комплекси, які сьогодні радують і туристів, і місцевих жителів (завжди є, де погуляти!). Одним з таких чудових місць став Павловський парк (і навколишній місто Павловськ). Ті, хто там вже побував, охоче погоджуються з твердженням, що Павловський парк – один з кращих пейзажних парків у всій Європі.

Павловськ неспроста називають «енциклопедією ландшафтної архітектури». З Павловським парком тісно пов'язане ім'я італійського художника, майстра по театральних декораціях і парковим ландшафтам П'єтро Гонзага. Народжений у Венеції художник, приїхавши до Росії на тимчасову роботу, настільки полюбив Павловськ, що вирішив залишитися тут назавсім і навіть перевіз сім'ю. Італійський майстер зумів побачити в непомітній, на перший погляд, північної російської природі щось особливе, завдяки чому долина річки Слов'янки перетворилася в один з кращих

пейзажних парків. Сюди привозили дуби з Фінляндії, липи з Німеччини, яблуні з Москви, насіння квітів з Грузії, Туреччини та Англії. На алеях з'явилися класичні скульптури. До речі, на відміну від парків Петербурга – наприклад, від Літнього Саду, скульптури в парках Павловська майже виключно бронзові. Та ін...

Гатчинський Парк.

Одна з головних визначних пам'яток міста Гатчин - пейзажний парковий ансамбль Палацовий парк, створений в кінці XVIII століття. Це найстаріший з комплексу гатчинських парків, його площа становить 143 га .

Розташований в центральній частині міста. Впритул прилягає до міських забудов на заході і сході. На півдні проходить межа, що розділяє Палацовий парк з Пріоратським парком, на півночі - з Звіринцем, на північному заході розташований регулярний парк Сільвія, територія якого раніше входила до складу Палацового парку. Головною пам'яткою парку - Гатчинський палац, розташований в його південно-західній частині

Просторова структура місцевості, в якій планувався і розвивався Палацовий парк, визначила його композицію, підказала організаторам місця для побудови Великого Гатчинського палацу, напрямку прокладання алей і просік, видові позиції для паркових споруд. Майже чверть площі парку займає водна гладь - Біле і Срібне озера, русла малих річок і каналів, поверхні ставків. Прибережні території мають ярусні планування, що разом з вигинами берегів створює безліч видових точок на різних рівнях, кожна з яких представляє пейзаж з нового ракурсу. Крім берегових точок огляду пейзажів мальовничі краєвиди відкриваються з поверхні озер і з веж Великого палацу .

Центр паркового ансамблю - Біле озеро, через яке проходять дві основні композиційні осі парку. Перша вісь починається у Великого Гатчинського палацу, йде через Срібне і Біле озера, Павільйон Венери і Березові ворота. При русі по цій осі пейзажі ховаються мальовничими «лаштунками» - Великим палацом, масивом Довгого острова, терасами Ботанічних садів. Друга умовна вісь починається у Адміралтейських воріт і проходить через Довгий острів в напрямку Великих Залізних воріт на кордоні Звіринця - рух в цьому напрямку розкриває панорамні огляди Білого озера. Ці два основних напрямки доповнюються можливістю обходу по прибережним і розташованим в глибині парку алеях і доріжках, що відкриває нові види на парк. Палацовий парк складається з кількох пов'язаних між собою частин.

Питання для самконтролю:

1. *Павловський парк.*
2. *Гатчинський парк.*

Тема 2.3 Паркові ансамблі України.

Софіївка. Історія створення. Задум. Автори.

Парк був заснований в 1796 році графом Станіславом Феліксом Щенним Потоцьким (Stanisław Szczesny Potocki) (1751 – 1805) на території його володінь в Правобережній Україні в місті Умань. Відкриття ж Софіївки відбулося лише в травні 1800 року, що було пов'язано з повинню 1799 року, і приурочене до іменин дружини графа – Софії Глявоне-Вітт-Потоцької (1760 – 1822), на честь якої й названо парк.

Автором і первісним архітектором Софіївки був артилерійський офіцер Речі Посполитої Людвіг Метцель (1764 – 1848), який доводився Потоцькому племінником по гілці свояка (Фредеріка Алоїзія Брюля).

Загальна вартість облаштування парку, разом з платнею кріпаків згідно генерального чиншу, склала 2 мільйони карбованців сріблом.

Спочатку в'їзд до парку був з боку оранжереї (з боку Уманський державного аграрного університету), а композиція комплексу розташовувалася уздовж русла річки Кам'янки (до 1796 року – р. Багно), яке стало підставою водної системи парку. Згідно початкового плану споруди найбільшого в Європі парку, задуманого Метцель, були створені:

Водна система, що складається з взаємозв'язаних ставів, водоспадів, шлюзів і рік: Верхній став (8га), Ахерусійское озеро, Нижній став (1,1 га), р.Коціти, р. Стікс, р. Океан, р. Мнемосіна, р. Ахеронт, р. Флегетон, р. Лета, водограй Семиструмень;

Скелі Левкадська і Тарпейська;

Гроти Венери, Горішок, Страху і сумнівів;

Скульптури.

Після смерті Станіслава Потоцького (14 березня 1805р.) Софіївки переходить у спадок до його старшого сина від першого шлюбу з Юзефіною Амалією Мнішек (1752-1798) Єжи (Юрію) Щенсному (Szcześny Jerzy Potocki) (1776 – 1810). Спадкоємець поступається володіння повітовим містом Уманню та разом з ним Софіївку мачусі – Софії Вітт-Потоцькій, з якою у них був багаторічний любовний зв'язок, в обмін на погашення своїх боргів у розмірі 30 мільйонів польських злотих.

У зв'язку з необхідністю погашення боргів пасинка і чоловіка (7,5 мільйона польських злотих), Софія в 1808 році намагається продати російському царському уряду повітове місто Умань разом з Софіївкою. Ця угода так і не була укладена, хоча власниця особисто зверталася до Олександра I (1777 – 1825) у 1810 році з проханням прискорити хід розгляду питання.

До 1813 року парк підтримувався в чудовому стані завдяки старанням її творця Л. Метцеля. Але після його від'їзду до Варшави на посаду начальника управління сухопутних і військових шляхів сполучення Польського королівства, Софіївка не отримує належного догляду.

Однак і у володінні тієї, в ім'я любові до якої був заснований, парк перебував недовго. Після тривалої онкологічної хвороби в Берліні 22 листопада 1822 року Софія померла, а її забальзамоване тіло в кареті з віялом в одній руці і букетом – в іншій було привезено в Умань і поховано в склепі біля Базілянського собору.

Після кончини Софії, маєток переходить до її сина Олександра (Aleksander Potocki) (1798 –), який повертає Софіївці колишню красу, а так само доповнює архітектуру парку новими творами, встановлюючи статуї на Кавказькій гірці – Т. Костюшка та на Єлисейських полях – Ю. Понятовського. У володінні Олександра в 1829 році складається опис флори парку А. Андржеєвським.

Дендропарк Тростянець.

Державний дендрологічний парк «Тростянець» — дендрологічний парк НАН України (до 1983 року — Державний дендрологічний заповідник «Тростянець» НАН УРСР), пам'ятка садово-паркової архітектури середини ХІХ століття, створена завдяки зусиллям і коштом Івана Михайловича Скоропадського. Розпорядженням Уряду України № 73 від 11 лютого 2004 року колекції інтродуцентів рослин, які є основою ландшафтних насаджень, надано статус «Національного надбання України».

Парк розташований у південно-східній частині Чернігівської області в селищі Тростянець Ічнянського району на площі 204,7 га у сприятливих в цілому для розвитку деревної рослинності кліматичних умовах. Навколо нього простягаються лісозахисні смуги площею близько 350 га.

Парк у Тростянці заснував Іван Михайлович Скоропадський (1804- 1887) у 1830-х роках, - нащадок відомого гетьмана Івана Ілліча Скоропадського (близько 1646-1722). І.І.Скоропадський навчався у Києво-Могилянській академії. Свою політичну кар'єру розпочав у гетьмана Дорошенка, потім перейшов до гетьмана Михайла Ханенка, а згодом до Івана Самойловича. Коли гетьманом став Іван Мазепа виконував при ньому важливі дипломатичні доручення (у 1692 р. їздив до московського царя, у 1703 р. - до запорожців). Обіймав різні посади: чернігівського полкового писаря (1681-1694), генерального бунчукового (1698-1699), генерального осавула (1701-1706), стародубського полковника (1706-1708). Після розриву Мазепи з Москвою опинився на території, яку контролював Петро І. У листопаді 1708 р. гетьманом обрали І.І.Скоропадського. В умовах, які склалися після Полтавської битви (1709 р.), Скоропадський намагався відстоювати права української держави та її населення. Помер невдовзі після створення Малоросійської колегії (1722), яка майже позбавляла гетьмана влади (Крип'якевич, 1992; Прицак, 1993).

Тепер у «Тростянці» росте понад 783 видів і форм дерев та кущів, у тому числі близько 75 шпилькових (серед них рідкісні — смерека Фразера, смерека каліфорнійська, ялина канадська, туя велетенська та інші) і велика колекція листяних (зокрема дубів — понад 15 видів, кленів — понад 20, лип — 9). Колекція хвойних рослин ставиться до 4 сімейств, 12 родів, 108 видів і декоративним формам. Листяні деревні породи представлено 36 сімействами, 101 родом, 675 видами й декоративними формами. У колекції дендропарку значне місце займають садово-декоративні форми деревних і чагарникових рослин (13% від усього колекційного фонду).

Парк Олександрія.

Олександрія — державний дендрологічний парк Національної академії наук України. Розташований у північно-східній частині Правобережного лісостепу, за 80 км на південь від Києва на північно-західній околиці міста Біла Церква, на висоті 80 — 106 м над рівнем моря. Це найбільший (понад 290 га) архітектурно оформлений ландшафтний парк в Україні. Парк розташований на площі 297 гектарів на березі річки Рось. Площа декоративних водойм парку (ставки та р. Рось) становить 21 га. Загальна довжина алей і доріжок становить понад 20 км. Парк є зразком пейзажної паркової композиції, основу якої складають рослини, архітектурні споруди, скульптури, водна гладь річки Рось та ставків.

Парк розташований за адресою: Київська область, м. Біла Церква — 13. Автором генерального плану забудови парку став французький архітектор Мюффо. Пізніше в парку працювали архітектори та садівники Ботані, Станге, Бартецький, Вітт, Єнс, які втілили в життя проект генплану та заклали основу паркових композицій, використовуючи існуючий лісостеповий ландшафт та природні діброві насадження. Одночасно зі створенням паркових насаджень почалося будівництво резиденції та інших архітектурних влаштувань. Перші роботи розпочалися в 1793 році.

Багато рослин для парку завозили з Польщі, інших країн Європи і світу. Паралельно розпочалась робота з будівництва літньої резиденції графів Браницьких. «Аустерія» спочатку була лише літньою резиденцією, а пізніше стала і зимовою. Поруч з нею було розташовано комплекс павільйонів, в тому числі Монарший павільйон, Бальна Зала та інші. З північної, східної і західної сторін головний палац оточували адміністративно-господарські будівлі, які замикалися внутрішнім майданчиком (дідинцем) розмірами 92X74 м. Під час буремних подій ХХ століття ці будівлі були знищені і до наших часів не збереглися.

Питання для самконтролю:

1. Софіївка., Історія створення.
2. Софіївка. Задум, автори.
3. Дендропарк Тростянець.
4. Парк Олександрія.

РОЗДІЛ 3. ЛАНДШАФТНЕ МИСТЕЦТВО ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Тема 3.1 Розвиток міст і формування в них системи озеленення території.

Ландшафтне мистецтво радянського часу

Міські сади і парки. Розвиток капіталізму супроводжувався не лише досягненнями в галузі техніки і промислового будівництва, стрімким ростом міст, але й водночас занепадом архітектури, яка вже не володіла великими

суспільними ідеями. Крім того, багаті буржуа не поспішали вкладати кошти в надзвичайно довгострокові, не прибуткові проекти, якими є парки.

Це могла зробити лише община міста, в якому концентрується фінансовий капітал. Більше того, місто, яке непомірно розростається, стає домівкою як для багатих, так і для бідних. Правда, всілякі проекти міст-спалень начебто і вирішують цю проблему для класу заможних, але ж і заможним доводиться цілий день перебувати у місті – на виробництві, у сфері сервісу чи фінансів. І тут доречними є слова Гете: ”в тую дудку грає всяк: і професор, і босяк”.

Доводиться дихати забрудненим повітрям, переступати через сміття і нечистоти, тіснитися в ущільнених вуличках, впіратися поглядом в одноманітний пейзаж, де немає жодного деревця. Все це, наприклад, у героїв Достоевського чи Золя, викликало душевні розлади, штовхало до самогубств і вбивств. На жаль, ця тема не вичерпала себе й сьогодні, оскільки в світі є ще чимало таких міст або ж міських кварталів.

Першими, хто ще в часи раннього Відродження, висловилися про необхідність швидкого введення в місто зелених насаджень були соціалісти-

утопісти. Т.Мор (1478-1535) – великий англійський гуманіст, - у 1516 р. публікує свою “Утопію” – розповідь про фантастичний острів з ідеальним безкласовим суспільством, в якій, зокрема, викладає своє уявлення про систему

озеленення міста: “До задньої частини будинку впродовж усієї вулиці прилягає

сад, широкий і звідусіль загороджений... Немає жодного будинку, в якому б не

було двох дверей: спереду – на вулицю і позаду – в сад... Ці сади вони цінять

високо. Тут є виноград, плоди, квіти, трави – все утримується в такому блискучому вигляді і так доглянуто, що ніде я не бачив більшої родючості,

більшої вишуканості... Тому засновник міста ні про що, напевно, не дбав до

такої міри, як про ці сади”.

Планування міста-саду полягало у створенні концентричних алей, які перетиналися з периферії до центру широкими бульварами. У центрі міста був парк, довкола якого розміщалися адміністративні та громадські будівлі. Центр міста огинав широкий зелений пояс з просторими галявинами для відпочинку та ігор. Обабіч алей стояли житлові будинки, відокремлені від тротуару, а також один від одного зеленню. Під забудову відводилося лише 1/6 усїєї площі. Промислову забудову з підступаючою до неї залізницею розташовували з підвітряного боку. За межею міста знаходилася захисна сільськогосподарська зона. Оскільки ХІХ ст. у садово-парковому будівництві панує пейзажний стиль,

його принципи і прийоми використовують у реконструйованих і новостворених міських садах і парках. Просторові композиції стають простішими, елементи романтизму усуваються не завжди вдалимими копіями природи, зате залишається квіткове регулярне оформлення у вигляді клумб із складним орнаментом, різноманітних квіткових кошиків і ваз. Змішування стилів стає поширеним явищем. Кінець ХІХ – початок ХХ ст.

– поява еkleктизму як в архітектурі, так і в садівництві. Чистота стилів нікого особливо не хвилює.

Характерною особливістю цього періоду є колекціювання в парках екзотів і декоративних форм дерев і чагарників. Часто це робиться на спеціально виділених для цього ділянках – дендраріях чи арборетумах, моносадах, ботанічних ділянках.

Система рівномірного розподілу зелених насаджень на території міста у вигляді зелених розривів між житловими кварталами. При цьому рівномірність розподілу зелених насаджень розуміється у просторовому сенсі як рівномірна насиченість території зеленими насадженнями. Ця система, зрозуміло, не забезпечує повного оздоровлення умов життя всього міського населення і всестороннього задоволення його потреб у зелених насадженнях.

Рівномірний розподіл зелених насаджень звичайно можливий у містах з прямокутною геометричною системою планування.

2. Система розміщення насаджень у вигляді зелених кілець. Ця система знаходить застосування головним чином у практиці перепланування старих середньовікових міст з кільцеподібною забудовою. Зелені насадження найчастіше розташовувалися на місці колишніх фортечних валів.

3. Система радіальна, або променева. При цьому передбачається створення в містах великих плям зелених насаджень, які звужуються в міру наближення до центру. Цю систему часто називають системою природної вентиляції міста, оскільки при такому розміщенні зелених насаджень у центр міста притікає повітря із замських лісів і полів. Променева система

знаходить найбільше використання у містах, які плануються за діагональною системою. Часто зустрічається в американських містах.

Системний підхід до проблем озеленення міст, отже, проявився в період, коли індустріалізація і нерозривно пов'язана з нею урбанізація створили надзвичайно несприятливі умови для городян, які проявлялися в зростаючій щільності населення, де практично не залишилося місця для зелені, та промислового забруднення повітря і вод, у посиленні розриву з природним довкіллям. Все це вимагало забезпечення усіх структурних частин міста зеленими насадженнями.

Однак не так просто це було зробити. Капіталістичним місто ставало за своїм суспільним життям, але воно залишалося середньовічним за своєю забудовою. Зелені насадження могли з'явитися або на місці знесених чи знищених пожежею будівель, або ж на місці колишніх оборонних валів. Ці два основні можливі варіанти і були реалізовані: перший шлях зумовив появу англійського скверу (1630 р.), другий – французького бульвару (1670 р.). Бульвари, завдяки своєму лінійному укладу, тісно пов'язаному з поздовжнім розташуванням доріг і вулиць, підштовхнули до ще одного напрямку садово-паркового будівництва – озеленення вулиць.

Питання для самоконтролю:

1. *Ландшафтне мистецтво другої половини XIX – першої половини XX ст.*

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ І ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Тема 4.1 Система озелених територій в планувальній структурі міста.

Тенденції сучасної ландшафтної архітектури.

Розміщення в плані міста різних категорій насаджень знаходиться в прямій залежності від їх функції: для створення умов для відпочинку міського населення, для захисту міста від сильних вітрів або захисту житлових районів від відходів промислових підприємств, для поліпшення мікрокліматичних умов, для прикраси міських вулиць, площ, кварталів.

Насадження спеціального призначення всередині і поза міста розміщують в залежності від їх цільового призначення і місцевих умов: захисні зони - між промисловими підприємствами і житловими районами, вітрозахисні зони - з боку панівних вітрів, водоохоронні - навколо водойм, ґрунтозахисні - на схилах, що зазнають розмивів і зсувів. Наприклад, розміщення вітрозахисних насаджень при промислових підприємствах цілком визначається їх призначенням і залежить від місцевих природних умов.

При розміщенні насаджень обмеженого користування враховують дислокацію закладів, при яких вони створюються, а також комплекс планувальних, економічних та інших умов.

Насадження загального користування в межах міста повинні бути розміщені рівномірно по окремих районах, пропорційно щільності населення в кожному з них, на відстані від житла, що дозволяє всьому населенню користуватися ними при мінімальній витраті часу на пересування до цих насаджень.

Ці положення не відносяться до зон масового відпочинку, заповідникам, національним паркам, ботанічним садам і етнографічним паркам. Всі ці об'єкти входять у число насаджень загального користування, але їх розміщення визначається природними умовами, існуючими спорудами, транспортними зв'язками з містом і ін

Для рівномірної забезпеченості міста насадженнями недостатньо створити приблизно рівні по площі зелені масиви з певними інтервалами, так як різні

райони міста мають далеко не однакову щільність населення, а площа насаджень повинна бути прямо пропорційна кількості населення в даному районі. Крім того, в деяких районах міста зазвичай зосереджені великі установи, промислові підприємства, вокзали, великі магазини і т. д. У зв'язку з цим у таких районах скупчується велика кількість людей, значно перевищує число постійних жителів.

У великих містах, обласних і республіканських центрах, а також у курортних містах при розрахунку потреби в насадженнях загального користування враховують приїжджих.

Оптимальні відстані від житла до різних категорій міських насаджень залежать від призначення тієї чи іншої категорії насаджень. Простіше міський парк культури і відпочинку жителі міста відвідують періодично, а сквером, садом, бульваром користуються щодня. Тому, встановлюючи оптимальну доступність для різних категорій насаджень, враховують час, що витрачається на дорогу при пересуванні пішки і на транспорті.

Часто рослинність на певній ділянці одночасно використовується в різних цілях. Однак у залежності від місцевих умов одне з цільових призначень насаджень майже завжди основну, а решта - додаткові. Наприклад, основне цільове призначення одного скверу - створення умов для відпочинку, а додаткове - архітектурне; основна призначення іншого скверу - архітектурне, а додаткове - організація руху транспорту .

Підрозділ функцій різних категорій насаджень на основні і додаткові може вплинути на вибір місця для того або іншого об'єкта. Знаючи, що головне призначення парку культури і відпочинку полягає у створенні належних умов для відпочинку, занять фізкультурою і масової роботи, підбирають ділянку, що відповідає цим вимогам по природним умов і планувальній характеристиці.

При виборі місця для спортивного парку звертають увагу на розміри ділянки, що відповідають потребам міста або району; можливість будівництва спортивних споруд в умовах даного рельєфу і ґрунту; наявність зручних транспортних зв'язків; віддаленість ділянки від житлових районів.

Ботанічні сади і парки розміщують у місцях, що відповідають наступним вимогам: наявність сприятливих ґрунтів, різноманітного рельєфу, водойм; достатня віддаленість території від промислових підприємств, викидають у повітря шкідливі для рослинності гази; розміри ділянки, забезпечують розташування колекцій рослин відповідно наукової схемою експозиції.

Під дитячі парки відводять ділянки серед житлових районів у межах встановленого нормами радіусу, в стороні від основних магістралей. Площа

їх повинна відповідати потребам району при наявності рослинності та можливості її використання.

Сади розміщують у житлових районах, найбільш віддалених від парків, у межах встановленого нормами радіуса доступності; на ділянках, відповідних за розмірами існуючим нормам, при наявності рослинності та її можливості використання.

Сквери бувають на площах, вулицях і перед громадськими будівлями; бульвари на вулицях шириною не менше 40 м, в першу чергу широтного напрямку.

Лісопарки та зони масового відпочинку організують на територіях з особливо сприятливими природними умовами (рослинність хорошої якості, наявність водойм, пересічений рельєф), при можливості організації транспортних зв'язків з містом.

Під зони масового відпочинку відводять території з водоймою, придатним для занять водним спортом та купання; насадженнями хорошої якості і великих розмірів; зручними транспортними зв'язками з містом.

Міські насадження всіх категорій розміщують з максимальним використанням існуючої рослинності і водойм так, щоб вийшла єдина система, в якій зелені масиви в межах міста були б пов'язані між собою і з зовнішнім зеленим поясом озелененими магістралями.

Питання для самоконтролю:

1. *Розміщення в плані міста.*
2. *Насадження загального користування.*
3. *Оптимальні відстані від житла до різних категорій міських насаджень.*
4. *Вибір місця для спортивного парку.*
5. *Розміщення ботанічних садів і парків.*
6. *Розташування скверів.*
7. *Організація лісопарків та зон масового відпочинку.*
8. *Розміщення міських насаджень.*

РОЗДІЛ 5. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОМПОЗИЦІЇ ПЕЙЗАЖІВ ОБ'ЄКТІВ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Тема 5.1 Об'ємно-просторова та планувальна структура об'єктів ландшафтної архітектури.

Розрізняють просторову, часову і просторово-часову організацію ландшафтів. Поняття «організація» (від фр. Organisation - сукупність процесів чи дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого) орієнтує на пошук закономірностей механізму з'єднання різнорідних компонентів, комплексів в єдине ціле. Організація розглядає питання структури ландшафту та його функціонування, тобто змін, які забезпечують стійкість.

Просторова організація

Вона може бути горизонтальною і вертикальною.

Горизонтальна організація ландшафтів. Вивчати її починають з розгляду морфологічної структури. Для цього розглядають комплекси більш низького рангу, ніж ландшафт: фації, подурочіща, урочища, місцевість. Просторова організація комплексів включає: поєднання фацій, подурочіщ, типів урочищ і місцевостей, пропорції площ, закономірності чергування, нерівність і групи комплексів, характер їх меж і сусідство, зв'язку між комплексами нижчого рангу. Виявляють характерні риси горизонтальної структури, залежні від сформували їх умов: зональні, азональні, заплавні, терасні, моренні і т.д. Встановлюють вплив опадів на внутріландшафтні процеси: поверхневий, внутрішньогрунтовий, ґрунтовий стік і пов'язане з ним переміщення речовини. Подання про ієрархію в горизонтальній структурі і горизонтальних зв'язках між комплексами допомагає розкрити механізм формування і можливості збереження та управління організацією ландшафтів. Враховуючи напрями зв'язків у моделях з одностороннім або двостороннім переміщенням речовини, можна пояснити і упорядкувати комбінації горизонтальної територіальної організації ландшафтів, їх кордонів і меж, що виконують функції мембран або бар'єрів (частиною або повністю). Горизонтальну систему внутрішніх зв'язків природних комплексів у ландшафтознавстві визначають як міжсистемних, що характеризує взаємне розташування частин і способи їх з'єднання.

Вертикальна організація ландшафтів. Вона виражається в ярусному розташуванні компонентів відповідно до щільністю складаючого їх речовини. Контактна взаємопроникнення та взаємодія атмосфери, гідросфери та літосфери забезпечило формування похідного компонента - ґрунтів. Взаємозв'язок між компонентами географічної оболонки (літосферою, атмосферою, гідросферою, ґрунтом і біотою) у межах конкретних ландшафтів вивчають вже давно. Відмінності ж вертикальної організації в межах виділених морфологічних структур ландшафту ґрунтовно ще не розкриті. Поки ясно, що ландшафт - складна інтегральна система елементарних вертикальних структур, і аналіз міжкомпонентних зв'язків, в кінцевому рахунку, не можна зводити до простих елементарним складовим, до редукції цілого в геосистемі. Тому проблема вивченості сукупності процесів, що ведуть до утворення вертикальних взаємозв'язків між компонентами ландшафту, відстає від вивченості горизонтальної складової. У механізмах вертикальної організації ландшафтів велике значення мають кругообіг речовин і енергії, вертикальні потоки тепла і вологи, рух ґрунтових розчинів, міграція органіки і т. д.

По своїй конструкції алеї бувають відкриті і закриті. Під *відкритими алеями* розуміють алеї, обсажені високостовбурними деревами, крізь стовбури яких проглядається навколишня територія. При влаштуванні відкритих алеї велике значення має створення системи різних за глибині пейзажних видів.

Закриті алеї це алеї, ізолюючі від відвідувача бічних видів і напрямні його увагу прямо по руху. Для їх пристрої можуть висаджуватися дерева в поєднанні з живими огорожами або дерева з низьким штамбом, наприклад ялини або бук.

Питання для самоконтролю:

1. *Горизонтальна організація ландшафтів.*
2. *Вертикальна організація ландшафтів.*
3. *Відкриті алеї.*
4. *Закриті алеї.*

Тема 5.2 Основні поняття паркової композиції.

Зелені насадження - основа паркових композицій. *Створення архітектурно-художнього вигляду території за допомогою рослин* є однією з основних задач ландшафтно-архітектури. Здалеку ми бачимо озеленена ділянка або його окремі частини в цілому і тільки в міру наближення

починаємо розрізняти окремі деталі. Чітко видимі здалеку загальні контури називаються силуетом. *Рішення силуету* - одна з найважливіших задач проектування посадок. Силует посадок допомагає зрозуміти обмеженість простору. Наприклад, він може бути виражений у формі суцільного зеленого масиву з пухкими або геометрично правильними обрисами. В інших випадках силует побудований на контрасті між яким-небудь підноситься спорудою і навколишнього його більш низькою рослинністю - простір розтікається від об'єкта. Відкритий центр з високими насадженнями по краях являє собою третій прийом - простір об'єднується і т. д.

При вирішенні силуету основними етапами є вивчення рельєфу території даного об'єкта з точок, звідки він видно цілком або частково, щоб всебічно використовувати всі різноманітні можливості застосування рослинності різної висоти і форми. Ця форма може бути природної і штучної (стрижені дерева і чагарники) і є фактурою просторового середовища.

Посадки рослин бувають наступних видів: алейні і рядові посадки дерев з кроною різних природних форм, з дерев, кронам яких стрижкою надана чітка геометрична форма; з високих вільно зростаючих кущів, з стрижених високих чагарників, з високих і низьких чагарників вільно зростаючих і стрижених, з різними комбінаціями дерев і чагарників з газонами, квітниками, скульптурами, вазами та іншими декоративними елементами, розміщеними в інтервалах між деревними рослинами і смугами чагарнику. Поширені групові посадки дерев або чагарників однакової або різної форми (наприклад, плачуча горобина на тлі декількох примірників сріблястої ялини); поодинокі посадки дерев або чагарників різної форми; посадки квітучих трав'янистих рослин, що включають тільки низько - або високорослі рослини (декоративно-листяні рослини); групові посадки квітучих трав'янистих рослин різних форм і чагарників; стрижений газон або високий травостій; посадки в'юнких рослин.

У найбільш відомих вітчизняних садах і парках (Павлівському, парках р. Пушкіна, петродворцових парках та ін.) основою паркових композицій насамперед є самі зелені насадження. Особливо чітко це виражено в Павлівському парку. Але і в таких парках, як Петро-дворцовский нижній парк, в якому архітектурним центром є знамениті фонтани, палац та інші архітектурні споруди, роль зелених насаджень також виключно велика.

Підбір і розміщення в ньому рослин нерозривно пов'язані з об'ємним рішенням архітектурних та декоративних споруд.

Застосування перерахованих прийомів у різних поєднаннях дає незліченну безліч конкретних рішень і дозволяє створити на кожному, навіть невеликій ділянці, різноманітні за формою композиції.

Питання для самоконтролю:

1. Створення архітектурно-художнього вигляду території за допомогою рослин.
2. Рішення силуету.
3. Види посадки рослин.

Тема 5.3 Освітлення – важливий екологічний і естетичний принцип рішення паркової композиції.

Класифікація освітлення

Прийоми освітлення сучасних ландшафтних об'єктів можуть бути самі різноманітні. Слід виділити три прийоми освітлення території - функціональне, декоративне і змішане.

Функціональне освітлення призначене для освітлення пішохідних маршрутів і проїзної частини доріг в темний час доби.

Декоративне освітлення призначене для виявлення найбільш цікавих ландшафтних композицій в вечірній час доби.

Змішане освітлення дозволяє вирішувати вищезазначені функції.

Найбільше значення в ландшафтних об'єктах набуває декоративне освітлення. За допомогою добре виконаного декоративного освітлення можна досягти гарного видовищного ефекту і великого емоційного впливу. Використовуючи підсвічування рослин і квітів і відображаючи світло від спеціального покриття, можна створити цікавий вечірній сценарій. Незалежно від того, є сад новим або старим, багато в ньому конструкцій і рослин або мало, використовується декоративне освітлення наступних типів:

Пряме освітлення (заливаючим світлом) - світло випромінюється безпосередньо від джерела і освітлює дерева, кущі, квіти і в цілому всю композицію. Прямі джерела світла повинні бути в будь-якому випадку в закритому виконанні.

Побічне (локальне) освітлення - світло випромінюється від джерела на відображаючу поверхню, від якої воно в свою чергу відображається на необхідний об'єкт. Особливо ефектне побічне підсвічування декоративних стінок, шпалер, вертикального озеленення, а також стін самого котеджу, тобто висвітлюються окремі об'єкти середовища.

Контурне освітлення - світло випромінюється від джерела і підсвічує контури окремих елементів, наприклад, малих архітектурних форм.

Сценарій освітлення всієї території повинен бути ретельно продуманий і визначений засобом попереднього моделювання підсвічування найбільш цікавих ландшафтних композицій. Це може бути зроблено за допомогою переносних ліхтарів, які включаються короткочасно. Важливо уникнути жорсткого світла, екрануючи його джерело. Аналізуючи декілька варіантів

апробованих ідей, слід вибрати найбільш цікаву і після цього можна вирішувати питання стаціонарного освітлення.

Поняття «ландшафт» і «пейзаж» коли-то були рівнозначні. Вид місцевості по-німецьки називається ландшафтом, а по-французьки - пейзажем. Пізніше «ландшафт» став і географічним терміном, що визначає своєрідність природного вигляду відокремленого географічного району, а пейзаж - терміном живопису, як ділянка місцевості, охоплюється поглядом людини.

Потім ці терміни увійшли в ландшафтну архітектуру. І тут, на жаль, немає чіткості і узгодженості в їх трактуванні. Одні автори ці поняття узагальнюють, взаємозамінюють; інші розглядають пейзаж лише як частина ландшафту, тобто ландшафт представляють як суму пейзажів. Деякі автори представляють обидва поняття лише в споглядальному аспекті: ландшафт - картина великого простору, пейзаж - малого.

Ландшафт географічного району - це поняття про просторах дуже великої величини (ландшафт тундри, тайги, степу тощо).

Лісопарковий, парковий і садовий ландшафт - це місцевості з функціонально-образною характеристикою; мають свій фізико-біологічний і емоційний образ. Це середовище, що оточує людину.

Пейзаж-це поняття зорове, споглядальне сприйняття місцевості аналогічно картині.

Ландшафт оточує нас, ми знаходимося всередині його простору, на його території. А на пейзаж ми дивимося ззовні, перебуваючи поза пейзажу так само, як розглядаємо полотно живописця.

Не можна змішувати поняття «ландшафт» і «пейзаж», не можна замінювати один іншим, не можна підрозділяти ландшафти та краєвиди.

З поняттям «пейзаж» подібно поняття про перспективу як про вигляді місцевості, що йде вдалину. Якщо ж пейзаж не широкий і весь йде вдалину, зазвичай його називають перспективою. Термін «перспектива» має другу значення: оптичне, зорове зміна предметів у міру їхнього віддалення від спостерігача.

Роль природних умов у формуванні просторової структури садів і парків

Практика паркового проектування і будівництва показує, що основою його композиції є вмiле використання умов мiсцевостi

роздiляючи його на окреми замкнутi пейзажi, але вiн же i розкриває простiр. Навiть незначнi нерiвностi ґрунту створюють додатковi можливостi для збагачення паркових ландшафтiв, дозволяючи невеликими засобами досягти бажаних результатiв.

Створення мальовничих ландшафтiв у паркових насадженнях на рiвнiй плоскiй мiсцевостi - одна з найскладнiших завдань в ландшафтному мистецтвi.

Характерним прикладом вдалого просторових особливостей, рельєфу, водних поверхонь, рослинностi . У зв'язку з цим при проектуванні необхідно ретельно вивчати природнi умови, видовi гiдностi мiсцевостi i знати декоративнi та бiологiчнi особливостi рослин.

Рельєф є одним з найважливиших факторiв загальної організації пейзажу. Вiн замикає простiр, пiд рiшення цiєї задачi може служити Тростянецький парк, створений в 60-х роках ХІХ ст. на рiвнiй степовiй мiсцевостi. В цьому парку вмiло були розмiщенi лiсовi масиви, гаї, груповi та одиночнi посадки; частково змiнено степової рельєф шляхом влаштування штучних насипних пагорбiв; споруджена система трьох озер пло-шадью 11 га. Все це дозволило створити, незважаючи на невикiднi природнi умови, видатний твiр пейзажного мистецтва.

Таких прикладiв впливу характеру мiсцевостi та природних умов на архiтектуру i планування паркiв можна навести дуже багато.

Вода i воднi пристрої є найважливишими компонентами природного середовища. Вода займає значне мiсце у формуванні паркової середовища. Вона знижує температуру повітря, збiльшує його вологiсть i в цiлому iстотно впливає на мiкроклiмат. Важливи також естетична цiннiсть води i її фiзичнi властивостi. Дуже часто воднi пристрої (рiчки, струмки, ставки, канали тощо) є визначальними у формуванні планувальної структури парку, його композиційними осями, центрами та вузлами. Такi споруди, як басейни, водоспади, фонтани, часто є центрами внутрiшнiх композицій парку. Особливо широко воднi пристрої i поверхнi використовувалися росiйських парках. Водозлив влаштовували на базi рiчок вну-

три паркiв i композицію паркiв орієнтували всередину, або, навпаки, парки будували бiля води з орієнтацією на зовнiшнi акваторії. Часто для пристрої купальних i декоративних водойм використовують вiдпрацьованi кар'єри.

В залежності від режиму живлячої поверхневого стоку водойми бувають проточні, безстічні і з уповільненим стоком. Річки, струмки, водосховища на річках, ставки на малих річках відносяться до проточним водойм. Ставки, що влаштовуються в балках, ярах, долинах місцевості, а також ставки-копані на рівних місцях ставляться до безстічним водойм. Харчування водойм водою буває дощове, снігове, льодовикове, підземне. Живлення водою річок зазвичай змішане.

Дощові і талі води, що стікають по земній поверхні, називаються стоком.

Для забезпечення парків міста водоймами необхідні максимальний облік і збереження всіх його водних ресурсів.

Найбільш поширеними водними пристроями парку є ставки і озера. Форма водойм визначається рельєфом, а контур водного дзеркала відповідає малюнку горизонталі, на якій знаходиться рівень води.

Форма водойм буває компактною, зігнутої, витягнутої, складною. Водойма виглядає мальовничо, якщо у нього криволінійні з берега бухтами й півостровами. Глибина простору посилюється островами. Особливе декоративне гідність внутрішніх водойм - відображення в дзеркалі води пейзажних картин. Особливий настрій у парках створює рухома вода - річки, струмки, водоспади - пороги, каскади, тип обробки берегів і набережних (43, 44). При створенні насаджень біля водойм треба пам'ятати про відповідність умовам їх зростання. На ділянках з високим стоянням підземних ґрунтових вод висаджують такі дерева та чагарники, які переносять тривале затоплення.

Особливе місце займають прийоми композиції зелених насаджень у пейзажах біля водойм - це суцільні берегові масиви, куліси, поляни.

Архітектурні споруди водойм підпорядковані гідротехнічним вимогам. Це греблі, мости, водозливи.

Питання для самоконтролю:

1. *Функціональне освітлення.*
2. *Декоративне освітлення.*
3. *Змішане освітлення.*
4. *Поняття «ландшафт» і «пейзаж».*
5. *Ландшафт географічного району.*
6. *Лісопарковий, парковий і садовий ландшафт.*
7. *Пейзаж.*
8. *Роль природних умов у формуванні просторової структури садів і парків*
9. *Вода і водні пристрої.*
10. *Форма водойм.*

РОЗДІЛ 6. ВИКОРИСТАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРИРОДНОГО ЛАНДШАФТУ У ФОРМУВАННІ ОБ'ЄКТІВ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Тема 6.1 Поняття ландшафту, його види та призначення у формуванні об'ємно-просторової структури парку. Рельєф – компонент природного ландшафту.

Для функціонування ландшафту при перетворенні його в культурний необхідно дотримуватися таких вимог:

культурний ландшафт не повинен бути одноманітним, але він обумовлений складним морфологічним будовою, що утрудняє використання земель (застосовувати сільськогосподарську техніку) (наприклад, в Нечорноземної зоні Росії, де поширені горбисто-моренні тайгові ландшафти з великим числом боліт і перезволожених ґрунтів, з чергуванням невеликих масивів ріллі, луків з лісовими масивами). Однак і проводилися в один час укрупнення полів, і боротьба з дрібноконтурних навряд чи виправдані; краще техніку пристосовувати до ландшафту, ніж провокувати ерозію ґрунту та інші небажані наслідки;

у культурному ландшафті не повинно бути антропогенних пустирів, покинутих кар'єрів, відвалів, звалищ, службових джерел забруднення, всі вони повинні бути рекультивовані; при *організації території* слід прагнути до збільшення площі під рослинним покривом, включаючи посіви сільськогосподарських культур, серед яких обов'язково повинні бути трави; рекультивуються площі бажано займати деревними насадженнями, влаштовувати природоохоронні зони у вигляді деревно-чагарникових смуг; на частини культурного ландшафту бажано екстенсивне пристосувальне використання земель, оскільки природні ценози досить ефективно використовують сонячну енергію і при певних умовах економічно не менш вигідні, ніж посіви культурних рослин, при розумному догляді за лісами, природними луками, пасовищами і навіть болотами (особливо верховими) і з них можна отримувати продукцію, корисну для людини, і це буде сприяти охороні природи; культурний ландшафт повинен мати охоронювані території, на яких можуть бути розташовані заповідники - строго охоронювані землі, де дозволені тільки наукові дослідження без будь-якої господарської діяльності та без масового відвідування людьми; природні резервати, заказники різного призначення (у тому числі і мисливські), а

також рідкісні або цікаві природні об'єкти: водоспади, форми рельєфу, геологічні оголення, вцілілі залишки корінних рослинних угруповань і т. п. Добре поєднуються природоохоронні, рекреаційні, культурно-виховні та економічні функції ландшафту в національних та природних парках; при організації території ландшафту необхідно враховувати горизонтальні зв'язки між його складовими, напрям потоків речовин і їх інтенсивність, що дуже важливо при розміщенні промислових підприємств, житлових кварталів, зелених зон, водойм, ділянок ріллі при розчленованому рельєфі; на території культурного ландшафту повинен бути виконаний комплекс робіт з поліпшення, відновлення та облагородження гідрографічної мережі: відновлення малих річок, створення водойм, регулювання поверхневого і підземного стоку, поліпшення якості поверхневих і підземних вод; при створенні культурного ландшафту завершують його зовнішнім благоустроєм - рекультивация земель, раціональне розміщення угідь, створення природоохоронних зон, а також вдале вписування в ландшафт різних споруд (це предмет ландшафтної архітектури).

Перераховані заходи щодо раціонального розміщення угідь, правильного їх використання та охорони необхідно поєднувати із заходами щодо підвищення їх потенціалу - різні меліорації, тобто активне регулювання процесів функціонування ландшафту.

Питання для самоконтролю:

1. Функціонування ландшафту при перетворенні його в культурний.
2. Організація території під культурний ландшафт.

Тема 6.2 Трасування доріжок та розташування оглядових майданчиків.

Класифікація декоративного покриття.

Декоративне подорожнє покриття є цілком необхідним компонентом формування багатьох ландшафтних композицій. Декоративні якості покриття: колір, форма, величина елементів і їхній малюнок мають істотне значення в створенні гармонійних ландшафтних композицій. При виборі типу покриття в першу чергу слід враховувати призначення доріжок, проїздів, проходів, умови їхньої експлуатації, а також економічні і естетичні вимоги. Як підраховано, більш 30% часу при ходінні людина дивиться під ноги, тому тип і характер покриття має істотне естетичне значення.

В залежності від матеріалу *декоративне покриття можна підрозділити на такі основні типи:*

- покриття з сипких матеріалів крупних фракцій (рінисте і щебінкове);

- покриття з природних матеріалів – кам'яні, дерев'яні, цегляні, бетонні;
- покриття з штучних матеріалів;
- покриття змішаного типу з декількох матеріалів.

К декоративним покриттям пред'являються наступні вимоги:

- міцність;
- довговічність;
- гігієнічність;
- можливість масового промислового виготовлення;
- швидкого устрою на місці;
- можливість комбінування елементів різноманітного кольору та фактури поверхні;
- економічність (невисока вартість).

Застосування покриття залежить від функціонального призначення транспортних та пішохідних комунікацій.

Виділяють з урахуванням цих вимог три типи покриття:

1. зміцненого типу для руху транспорту. Таке покриття влаштовується з асфальту, асфальтобетону та спеціальних бетонних плит;
2. звичайного типу для пішохідного руху. Таке покриття влаштовується в основному з бетонних плит, монолітного бетону, цегли, тощо;
3. декоративного типу для епізодичного пішохідного руху. Таке покриття влаштовується з натурального каменю, щебеню, гравію, мозаїки, дерева, тощо.

Найбільшого розповсюдження для пішохідного руху отримали наступні види покриття:

- бетонні плитки різноманітної форми та кольору з розмірами 20×20 см., 40×40 см.; 30×30 см.;
- монолітне покриття для алей живописного окреслення;
- цегляне покриття (червона цегла, клінкер, тощо);
- покриття з натурального каменю (пісковик, граніт, тощо);
- мозаїчне покриття (з невеликих шашок граніту, пісковіку);
- дерев'яне (виконується з дерев'яних шашок пронизаних смолою або бітумом);
- покриття з гравію, щебеню, шлаку виконуються на зміцненій ґрунтовій основі;

Конструктивне рішення покриття залежить від функціонального призначення пішохідно-транспортних комунікацій.

Транспортні проїзди оформлюються бордовим каменем, пішохідні комунікації - поребриком або лотком.

Для устрою доріжок здійснюється слой рослинності на 40 см, щоб не проростала трава. Доріжки необхідно підіймати вище рівня газону для стоку води.

За характером використання поверхні декоративне покриття можна під-

розділити на суцільне покриття, виконане з монолітного матеріалу або з окремих елементів (плит і плиток), щільно прилеглих друг до друга і складаючи зорозво єдину поверхню, покриття з окремих елементів (розчленоване) з каменю, плит, плиток, тощо. Перший тип покриття, найчастіше, застосовується на

більших площах, проспектах, вулицях і алеях; другий - головним чином на другорядних алеях, в скверах, малих садах, парках, тощо.

При виборі типу покриття велике значення мають особливості їхніх конструкцій. В залежності від конструкцій розрізняють покриття на природних або найпростіших підставах (грунт, пісок) і покриття на штучній підготовці.

Слід розуміти, що в сучасному місті мощення несе здебільшого практичну функцію, забезпечуючи рух міського транспорту, під'їзди і підходи до будинків і споруд, водовідвід. Але все ж винятково велика естетична роль покриття, що надає своєрідність архітектурним ансамблям. Має велике значення детальна архітектурна проробка покриття більших територій - малюнок мощення, масштаб членування, декоративна якість матеріалів. Мощення площ, вулиць, різноманітних майданчиків є об'єктом дизайнерської творчості. Матеріали і типи покриття, якими володіє в нинішній час ландшафтний дизайнер різноманітне.

Великою *варіантністю і економністю характеризується покриття з бетонних плит*. Завдяки різноманітності форм (прямокутна, квадратна, трапецієвидна, кругла, трикутна), кольору, фактури поверхні з'являються нові джерела прийомів в обробці поверхні землі. Краще всього застосовувати покриття з декількох матеріалів. Незважаючи на те, що в будівництві штучні матеріали (бетон, бетонні плитки, пластмаси) все більше витісняють природні (камінь, гальку, дерево), останні одержують і нове тлумачення.

В садових доріжках часто використовуються необроблений або малооброблений камінь. Для мощення в зимових садах найчастіше застосовують граніт, пісковик, вапняк. На присадибних ділянках великої різноманітності в малюнку можна добитися, використовуючи цеглу. Вона вкладається "у перев'язку", "сіткою", "ялинкою", "плетінкою" або комбінованим засобом. Для покриття з дерева краще всього застосовувати модрина. Вона стійка на знос і менше інших піддається гниттю. В міських центрах широко використовується наземна суперграфіка

- забарвлення однотонного покриття водостійкими фарбами.

Геопластика - одне з найперспективніших напрямків у ландшафтній архітектурі, який являє собою, по суті, різновид вертикального планування, що в більшому ступені переслідує архітектурно - художню мету. Сучасна техніка дозволяє створити практично будь-який рельєф. Під цим терміном розуміють практичну обробку поверхні землі. В якості основних засобів формування геопластики рельєфу використовують відкоси, підпірні стінки, сходи, пандуси, земляні насипи, вали, кучугури. Геопластика в формуванні ландшафтних об'єктів виконує дві основні функції: захисну і просторово-

організуючу. Формування ландшафтних просторів здійснюється найчастіше з суміщенням і взаємопроникненням цих функцій.

Їхнє розмежування достатньо умовно і використовується як засіб виявлення можливостей пластичного моделювання рельєфу в ландшафтному проектуванні. Захисна функція висловлюється в створенні терас, відкосів, насипів, кучугурів, що дозволяють відділити візуально будь-який простір від оточення, захистити його від шуму магістралей, а також від проникнення пилу, знизити швидкість і рух вітру, тобто сприяти створенню сприятливого мікроклімату. *Названі елементи геопластики* можуть також захистити житлові дворища від шуму дитячих рекреаційних

майданчиків. Але особливо велика роль просторово-організуючої функції геопластики в формуванні різноманітних ландшафтних об'єктів. Пластичні форми землі, володіючи просторово-організуючими властивостями, можуть використовуватися при формуванні різноманітних просторів, позначаючи і обмежуючи територію.

Насипи і кучугури мальовничих окреслень, що обмежують водні пристрої, виділяють їх на будь-якій території або утворюють ідентифікаційні простори для різноманітних цілей, створюють пам'ятний образ.

Макрорельєфна форма, кучугури, насипи, відкоси, підпірні стінки, кратери, каньйони - найкращим образом здійснюють зонування будь-якої території, створюючи затишні замкнуті простори різноманітного функціонального значення.

Форми геопластики дозволяють розмежовувати будь-який простір для різноманітних видів діяльності і диференціювати його за віковими групами населення.

Засобом зонування може бути розміщення майданчиків в різних рівнях (прийом терасування), а також використання розподільних кучугурів і насипів.

За допомогою прийомів геопластики майданчики для дітей можна ізолювати від небезпеки, зв'язаної з транспортом. Розмежування на зони здійснюється, як правило, для виявлення різноманітних функціональних процесів.

Пластичні форми геопластики дозволяють коректувати масштаб в проектованому просторі. Слід створювати спів-масштабне рекреаційне середовище, а для більш відчутного емоційного впливу вводити "укрупнений масштаб" елементів, що підкреслює символіку простору, що народжує певні асоціації. Елементи геопластики дозволяють створити різні рекреаційні прилади за рахунок багаторівневих терас, гірок, кучугурів, а також декоративної скульптури з пластичних матеріалів. Декоративна скульптура органічно вписується в мікрорельєф простору, що надає йому найбільшу привабливість.

Елементи геопластики - кучугури, перетнутий рельєф можуть використовуватися для створення рекреаційних приміщень. Особливо доцільно використання таких прийомів в природному середовищі. Клуби природи,

різноманітні кафе можуть бути вбудовані в рельєф з оригінальною архітектурою, що привертає людей відпочивати. Пластичні форми бетонних стін, засипаних землею, дозволяють створити різноманітні в функціональному відношенні приміщення.

Пластичні можливості геопластики дадуть можливість створити річні амфітеатри для театральних представлень і здійснення художньо-просвітницької діяльності. В цих цілях можуть використовуватися спади рельєфу, навколишні великі галявини. Відкоси в цьому випадку, навіть без обладнання, покриті тільки лише зеленим зіллям є чарівним амфітеатром для глядачів. Вони можуть бути обладнані стільцями і знімним тентовим покриттям.

Використовуючи просторово-організуючу функцію геопластики за допомогою різноманітних її форм: земляних валів, насипів, кучугурів, тощо. Можна сформувати будь-які види рекреаційних просторів. Вони можуть бути простими і складними, відкритими і закритими, напіввідкритими і протягненими, тощо.

Можна створити комфортне середовище із сприятливими мікрокліматичними умовами у вигляді "камерного" замкненого, напівзамкненого або протягненого простору, візуально обмеженого від оточення для більш ефектного здійснення різноманітних процесів.

Слід відзначити, що існують різноманітні прийоми формування геопластики, але умовно можна виділити чотири:

- збереження природних форм рельєфу;
- імітація форм рельєфу, які зустрічаються в природі;
- створення підкреслено геометричних, регулярних або абстрактних форм;
- функціональна (утилітарна) організація рельєфу.

Ці приклади найбільш частіше зустрічаються в формуванні різноманітних об'єктів ландшафтного дизайну. Велике значення в усіх прийомах приділяється характеру створеної поверхні і особливостям сприймання усього простору або об'єму, органічному поєднанню з природним середовищем. Найкращим образом зближенню природного і штучного середовища сприяє штучний мікроландшафт, що імітує складний природний, який формується на порівняльно невеликій площі, аналогічно мініатюрним японським садам. На таких рекреаційних просторах створюються пагористі ділянки, струмки з каскадами, мостиками і переходами, застосовуються камені і валуни, рослини екзотичних порід і найрізноманітніші типи покриття.

Геопластика дозволяє включати в свою планувальну структуру печери, гроти - елементи, що створюють неждані композиційні ефекти.

Моделювання

рельєфу припускає ретельну проробку деталей - сходин, пандусів, відкосів,

підпiрних стiнок, тощо.

Питання для самоконтролю:

1. *Класифікація декоративного покриття.*
2. *Типи декоративного покриття.*
3. *Найбільш розповсюдженні для пішохідного руху види покриття.*
4. *Характер покриття, варіантність і економність бетонного покриття.*
5. *Покриття з дерева.*
6. *Геопластика.*

Тема 6.3. Побудова композицій за допомогою деревних рослин.

В промислових містах створюється несприятливе середовище для рослинних угруповань, однак різноманітні види рослин в більшому або меншому ступені пристосовуються до нових екологічних умов. Створення сприятливих умов існування зелених насаджень позитивно впливає на міське середовище, покращуючи кліматичні особливості місцевості, регулюючи вологість, склад повітря, вітровий режим, тощо. В формуванні ландшафтних об'єктів використовуються захисна і просторово-організуюча функції зелених насаджень. Рослинні угруповання є основним компонентом в просторовому моделюванні з використанням заходів ландшафтного дизайну. *Рослинність поділяється на три види: дерева, кущі, трав'янисті рослини.* Дерева мають крону, штаб, кореневу систему. Кущі і трав'янисті рослини характеризуються надземною і підземною частинами. Дерева в залежності від висоти розподіляються на три групи (першої, другої, і третьої величини). Подібну градацію мають кущі і трав'янисті. З дерев, кущів і трав'янистих створюються найрізноманітніші угруповання.

Рослинні угруповання підбираються в два етапи: на першому етапі враховуються біологічні властивості рослин, а на другому - їх архітектурно-художні характеристики.

На першому етапі при підборі рослин враховуються кліматичний район,

грунтові умови, відношення до вологості повітря, інсоляції, швидкості зростання. Слід також приділяти увагу *біологічній сумісності рослин*. Загальна тенденція змішування різноманітних видів повинна бути спрямована на створення біостійких рослинних угруповань, коли сусідні рослини не виявляють згубного впливу одне на одне, а сприяють зростанню і декоративності видів, розташованих поблизу. *Біофізичний взаємовплив* відображений у вимогливості рослин до світла, тепла, їжі, вологи. Біохімічний взаємовплив виникає як наслідок дії речовин, що виділяються рослинами. Так, наприклад, листяні виділення бородавчастої берези негативно відбиваються на фотосинтезу звичайної сосни і жимолості татарської, але позитивні для дубу черешкового. Також необхідно враховувати мікрогрунтові умови. Так, на сухих ґрунтах сосна успішно конкурує з березою, а на вологих превалює береза, бо сосна менш, ніж береза, вимоглива до вологи. Крім того, шкідливий вплив берези на сосну припиняється, якщо відстань між ними збільшується до 5 - 6 м.

В створенні угруповань слід враховувати швидкість зростання і довговічність. В зв'язку з цим швидкозростаючі види не можна висаджувати поруч з повільнозростаючими і світлолюбними, не можна світлолюбні кущі саджати під кроною щільнокронних дерев.

Слід враховувати і вікові особливості дерев і кущів. Так, червона бузина гнобить дуб в молодому віці, але згодом, коли дуб обгонить бузину, сприяє його зростанню. Зростанню модрини сприяють туя західна і ясень зелений. Корені в'яза пошкоджують корені дубу. Корені сосни і дубу при зустрічі міняють напрямки і розминаються. В молодому віці дуб гнобить кущами: дерном білим, жимолостю татарською і червоною бузиною. Виділення коренів червоної бузини небезпечні для сосни, тощо.

Особливу увагу при формуванні ландшафтних композицій необхідно приділити відношенню дерево-кущевих насаджень до інсоляції, а також враховувати

швидкість зростання. З урахуванням аналізу карти інсоляції на добре освітлених ділянках будь-якої території слід проектувати світлолюбні породи (береза, дуб, клен ясенелистий, ясень, тополя, сосна звичайна, вільха чорна, тощо). На затінених ділянках необхідно розміщувати тіневиносливі рослини (каштан конячий і татарський, ялина, липа, платан, глід, жимолость, калина, тощо).

Для досягнення швидкого декоративного ефекту слід проектувати здебільш швидкозростаючі зелені насадження: береза, в'яз, клен ясенелистий і татарський, верба плакуча, ясень зелений, ялина колюча, сосна звичайна, акація біла, бирючина, глід, бузина, чубушник, жимолость, лох, смородина золотиста, тощо.

Для оформлення геопластики рельєфу слід проектувати на таких ділянках рослини з розвинутою кореневою системою, що утворюють велику кількість відростків. До числа таких рослин відносяться: клен польовий,

татарський, акація бжовта, ліщина звичайна, кизильник, глід, лох вузьколистий, гледичія, тощо.

За декоративно - композиційним міркуванням дерева висотою нижче 5 м можна віднести в одну групу з кущами, які мають висоту від 0,5 до 5 м (аморфа кушова, дерен білий, бересклет).

Кущі по висоті також можуть бути розподілені на три групи:

Кущі першої величини - високі (3-5м): глід, клен Семенова, клен татарський, калина звичайна, гордовина, тощо;

Кущі другої величини - середні (1-3м): бирючина, бузок, бересклет, спірея Ванн-Гутта, верболистяна, блакитна, тощо.

Кущі третьої величини - низькі (0,5-1м): спірея Бумольда, спірея японська, лаванда, стефанандра, тощо.

Ландшафтні композиції формуються за принципом контрасту або нюансу.

Остаточню підбирають рослини в ландшафтних композиціях з урахуванням біологічних, функціональних і архітектурно-художніх вимог. При формуванні об'єктів ландшафтного дизайну найчастіше застосовуються такі деревно-кущеві групування: масиви, ландшафтні групи, одиночки (солітері), алейні посадки, живі огорожі, вертикальне озеленення, квіткове оформлення.

Масиви - поєднання однопорідних або багатопорідних дерев і кущів, що ростуть на значній площі. Масиви, як правило, несуть ізолюючі і захисні функції, застосовуються для розчленування території, маскуванню, створення тла для декоративних акцентів і підбираються із швидкозростаючих порід (клен гостролистий, дуб, ясень, ялина, сосна). Розрізняють два види масивів - простий і складний.

Простий масив складається з однорідних по висоті дерев з загальними декоративними ознаками. Такий масив може бути складений з ясеня звичайного, дубу черешкового і червоного, сосни звичайної, клена гостролистого.

Складний масив складається з різнорідних по висоті дерев з різноманітними декоративними якостями. Двох'ярусний масив може складатися з таких угруповань: береза в першому ярусі і ялина звичайна в другому; сосна звичайна

в першому ярусі і липа дрібнолиста в другому; або дуб черешковий в першому ярусі і в другому; граб звичайний з підліском ліщини, бузини, бересклету. При розрахунку щільності посадки в масиві слід виходити з того, що кожний екземпляр повинен мати умови для вільного формування, тобто дерева повинні розміщуватися приблизно в 4 - 8 м одне від другого.

Ландшафтна група - самостійна композиція з дерев і кущів. Розрізняють групи деревні, кущові і змішані. В склад групи входить від 2 - 3 до 10-12 рослин. Група може бути контрастною або однопорідною, щільною або просвітчастою. Широкі можливості укладання груп роблять їх одним з основних елементів ландшафтних композицій. Склад групи залежить від характеру ґрунтів, трав'яного покриву і може бути чистим, тобто складеним з єдиної породи і змішаним - із декількох порід. По засобу розподілу дерев і

підбору порід їх ділять на ажурні і щільні. Ажурні групи найчастіше формують з берези, клена, горобини, шовковиці, тощо. Щільні групи здебільшого складають з дубу, каштана конячого і ялини колючої. Пропонується вводити до групи непарну кількість дерев і уникати точного шахового розміщення. Відстань між деревами в групах при дрібному матеріалі 1,5... 2 м (з наступним проріджуванням) і при багатовіковому 3... 4 м і 5... 10 м. Оптимальне число дерев в групі -30-31

Група з трьох дерев може бути композиційним центром невеликого простору. Вона може бути однопорідною - ялина, береза горобина, і різнопорідною в поєднаннях ялина і береза, верба і тополя, тощо. Названі групи добре сприймаються з усіх сторін проектованої території, вони можуть також акцентувати і вхід на будь-яку ділянку, наприклад, майданчик тихого відпочинку, на дитячий майданчик або ігровий комплекс. Число 3 встановлене з умов сприймання даної групи з усіх точок, в формі дуже компактної і композиційної цілісності. Ці якості зберігаються для всіх варіантів з непарним числом екземплярів - 3, 5, 7, 9, 11.

Причому група в 9 дерев теоретично визначається як межа величини групи. Таким чином, на будь-яких територіях найбільш доцільні ландшафтні композиції з 3, 5, 7 і 9 дерев. По складу дерев ці групи також поділяються на чисті і змішані. В чистих малих групах звичайно налічують декілька дерев однієї породи, ці групи відрізняються чітким силуетом. Групи можна оформлювати узліссям із красиво зростаючих кущів для створення плавного переходу до газону.

Дуже ефектні на рекреаційних майданчиках букетні групи. Такі групи з декількох стовбурів (ясень, тополь, береза, липа, каштан, дуб) утворюють вродливу щільну крону великого діаметру і є природною кроною для захисту від сонця. Група "хоровод" може застосовуватися для фіксації невеликого простору, створюючи відчуття його "замкненості" з метою організації невеликої зони відпочинку. Удавана група може застосовуватися для декорування неприємних об'єктів (сміттєзбірників, автостоянок, тощо).

Питання для самоконтролю:

- 1. Як класифікуються рослини.*
- 2. Яким чином здійснюється підбір рослинних угруповань.*
- 3. Перерахуйте основні види рослинних угруповань.*

Тема 6.4. Квіткове оформлення.

Квіткові композиції створюються з трав'янистих рослин (багатолітників, дволітників, однолітників). Вони поділяються, таким чином, в залежності від

тривалості життя:

- багатолітні (5-10 років);
- дволітні (2 роки);
- однолітні (1 рік).

При створенні ландшафтних композицій з квітами враховують біологічні властивості (вимоги до освітлення, температурного режиму, вологості і складу ґрунтів) та архітектурно - художні властивості (висоту розгалуження стебель, забарвлення і фактуру квітів і листя, час і тривалість квітіння).

Одна з основних властивостей квітів, що визначає їх композиційну цінність, - це їхня висота, від якої залежить силует і спроможність оглядати їх. По висоті квіти поділяються на дуже низькі (до 10-12 см), середні (25-30 см), високі (50-80 см) і дуже високі (вище 80 см). Квіткові композиції доцільно створювати таким чином, щоб дуже низькі квіти розміщувалися поблизу від місця огляду, середні - дещо в стороні, високі і дуже високі - посеред квітника невеликими групами, а більш крупні - на задньому плані квітника.

Квіткові композиції поділяються на два основних види:

- регулярні;
- ландшафтні.

До регулярних квіткових композицій відносяться наступні угруповання:

- партер;
- бордюр;
- рабатка;
- арабеска;
- клумба;
- квіткові угруповання;
- модульні квітники.

Партер - являє собою відкриту частину простору, розташованого на плоскому рельєфі, має геометрично правильну форму. Звичайно партер буває прямокутної форми з відношенням сторін 1: 3 до 1: 7. Основною вимогою до партеру є єдине і повне охоплення його очима. Краще всього партер оглядається з деякого підвищення або з споруди при збігу поздовжньої осі з основною віссю огляду. Існує три типи партерів: газонний, квітковий та змішаний. Партер оформлений газоном, називається газонним, квітниками - квітковим. В партерах типу велика питома вага відводиться газону (40-60 %), квітникам (15-20 %). *Газонний партер* може бути збагачений скульптурою, вазами формованою зеленню. В його композицію може бути включені водойма правильної або неправильної форми.

Бордюр - вузька мережка шириною 10-30 см, що утворюється з одного або двох рядів низьких квіткових рослин певного вигляду або сорту. Бордюрами оформлюють краї клумб або рабток, щоб виділити їх окреслення. В нинішній час перевага віддається бордюру з каменя, цегли, бетону.

Рабатка - являє собою вузьку смугу з квітів в партерах, вздовж доріжок,

на бульварах, вулицях. По довжині рабатки поділяються на короткі 2 - 5 м і середні 7 - 9 м. Ширина залежить від використовуваних рослин і коливається від 0,5 до 2,0 м. За профілем рабатки бувають односторонніми і двохсторонніми.

Створюють їх з однолітників і дволітників, в парках - із багатолітників. Рабатки монотонні і статичні. При великих протягах крізь певний інтервал вводяться низькорослі кущі. Від меж мощення вони відокремлюються смугою газону шириною не менше 0.5 м. Для рабатов поблизу доріг використовують більш ніжні види квітів. Для рабатов, призначених для огляду зі значної відстані, висаджують багатолітники рясно квітучі, з пишними квітами, причому саджають густо.

Арабеска - однойменний квітник або частина його, складений з геометричних фігур і використовується в партерах і клумбах.

Клумба - це квітник, що також, як і партер, має суворі геометричні форми, але значно меншу площу, простий малюнок крупного членування. Створюють їх з однолітніх і двохлітніх квіткових рослин, в останній час часто використовують багатолітники. Застосовуються рослини - низькорослі, компактні, яскраво забарвлені з щільною насиченою фактурою. Клумби поділяються на прості і складні. На простих висаджують квіткові рослини одного вигляду - айстри, канни, георгіни, цинії, тощо; на складних - рослини двох - трьох виглядів або сортів. Якщо клумба широка, то в якості доповнюючих елементів пропонується висадити рослини на одній стороні клумби найяскравіші, декілька менші -

на протилежній стороні, а самі маленькі - на передньому плані. Тут комбінуються різні вигляди, щоб отримати цікаву композицію.

Квіткове угруповання - це композиція, що складається із декоративних рослин одного сорту, утворююча правильні кола, квадрати, прямокутники, а також неправильні геометричні фігури.

Модульний квітник - квіткова композиція складена з геометричних елементів правильної конфігурації. Невеликі модульні ділянки можуть бути вкраплені в мощення з бетонних плит. На модульних ділянках створюються композиції з низькорослих кущів, листяно-декоративних трав'янистих рослин, квітів. Інколи для створення квіткового фонду використовуються галька, ракушки, гравій, тощо. Зелені насадження поєднуються з об'ємними елементами: декоративними панелями, коряками, пнями, тощо.

В квітниках, розміщених серед плиткового мощення, позначка ґрунту повинна бути нижче поверхні плит.

Моноквітник - це сад одного вигляду рослини. До моносадів відносяться розарії, тюльпанарії, георгінарії, тощо. В розаріях троянди висаджують на тлі газону, а також посеред плиткового або рінистого мощення. На газонах їх можна розміщувати групами вільної або геометричної конфігурації. Крупні розарії можуть бути поділені доріжками на окремі ділянки, а також можуть включати

майданчики для відпочинку. В їхнє оформлення вводяться скульптури, фонтани, декоративні світильники, квіткові опушки, альпінарій, рокарій, квітова галявина, лужки.

Ваза і квітниця являє собою композицію з рослин, вміщену в будь-яку ємність. Для них застосовуються квіткові рослини - багатобарвні, крупнокущеві. У крупні вази і квітници вводяться декоративно - листяні багатолітники, мініатюрні чагарники, в менші за розміром - квіти. Вази включаються в різноманітні архітектурно-ландшафтні композиції.

До *ландшафтних квіткових композицій* відносяться:

- солітер;
- міксбордер;
- рокарій;
- альпінарій;
- квіткові галявини.

Міксбордер - мальовничий і своєрідний вид квіткового оформлення безперервного квітіння. Основний принцип його побудови - багатократне (з ранньої весни до пізньої осені) квітіння при різноманітності культур, що досягається певним підбором видів і сортів однолітніх, дволітніх і багатолітніх рослин.

Звичайно в міксбордері налічується 10-25 найменувань рослин. Інколи міксбордер переривається каменистою доріжкою або дільницею, покритою галькою, щебенем. Композиційно міксбордер може бути вирішений в площинному або ступінчастому вигляді.

Альпінарій - висотна композиція, яку влаштовують на природному або штучному рельєфі, як правило, в поєднанні з підірними стінками, кам'яними загородами, декоративними басейнами. При створенні альпінарію використовують природний камінь, гальку, пісок, а квіти доповнюють мохом, кущами, карликовими деревами. Для альпінарію притаманний підбір рослин гірських ландшафтів.

Найідеальніше розміщення альпінарію на східному або північно-східному схилах. Але при цьому не слід розміщувати альпінарії під кронами дерев.

Бажано, щоб альпінарій розміщувався відокремлено, мав привабливе тло і природне оточення. Він може проектуватися у вигляді водних або заболочених кутків. Чудовим тлом для нього є газон.

Рокарій - площинна композиція з кольорів і каменів інколи з включенням води (струмки, декоративні басейни). Їх створюють обов'язково на відкритому сонячному місці. Для рокаріїв використовують каміння однієї породи, по можливості з грубими обломами (вапняк, піщаник, порфіт, граніт, черепашник).

Композиція утворюється з декількох крупних кам'яних брил і великої кількості дрібних каменів. Рослини для рокарію підбирають за принципом колористичної єдності і гармонії з іншими елементами ландшафту.

Слід підкреслити, що ландшафтні квіткові композиції характеризуються

такими особливостями формування: вільними обрисами контурів, динамічним силуетом, мальовничим розміщенням.

На відзнаку від ландшафтних, регулярні квіткові композиції характеризують чіткі геометричні обриси, симетричний малюнок, за часту - партерне рішення. Загальне архітектурно-ландшафтне рішення будь-якого об'єкту визначає просторовий взаємозв'язок перерахованих вище рослинних угруповань, а також філігранна обробка декоративних груп, ретельна проробка переднього плану,

художнє конструювання деталей в поєднанні з рельєфом і водою.

Питання для самоконтролю:

1. Поділ квіткових композицій з травянистих рослин.
2. Регулярні квіткові композиції.
3. Партер дати пояснення.
4. Бордюр дати пояснення.
5. Рабатка дати пояснення.
6. Клумба дати пояснення.
7. Квіткове угруповання дати пояснення.
8. Модульний квітник дати пояснення.
9. Моно квітник дати пояснення.
10. Ваза і квітниця дати пояснення.
11. Міксбортер дати пояснення.
12. Альпінарій дати пояснення.
13. Рокарій дати пояснення.

Тема 6.5 Вода – компонент природного ландшафту.

Її роль у формуванні об'єкту ландшафтної архітектури.

Вода в ландшафтних композиціях є важливим формуючим фактором. Застосування різноманітних водних пристроїв посилює естетичний вплив ландшафтних композицій, виявляє істотний вплив на мікроклімат, покращує його екологічні параметри.

При створенні водних пристроїв, як елементів художньої композиції, використовується спроможність води до руху, все декоративне багатство фарб і звуків, властивих воді. Вони визначаються *характером рухомих потоків води:*

поточних - в джерелах, струмках, ріках; що падають - в каскадах, водоспадах;

що б'ють вгору - в фонтанах; хвилястих - водосховище, озеро, море. Спадаючи і здіймаючи водні струми утворюють піну, блискаючи на сонці бризки і водяний пил, емоційне враження від яких посилюється звуками, що видає вода. Різноманітність і значимість декоративного ефекту, ступінь його

художнього впливу залежить від обсягу і потужності водного потоку, його висоти, ширини, чинності і швидкості падіння, малюнку потоку і струмів, що ефективно використовується в кращих ландшафтних композиціях. Для рішення водних пристроїв вода використовується як в статичному, так і динамічному станах.

В динамічній формі стану, воду поділяють на наступні структурні ландшафтні одиниці композиції: джерело, струмок, водоспад, каскад і фонтан; в статичній формі стану: декоративний басейн, плавальний басейн, водосховище, ставок.

Джерело - скромне влаштування, в якому здається враження краси рухомого струму води. В мальовничому ландшафтному плані при достатньому дебіті води він може служити для створення струмка. В цьому випадку джерело води повинно виходити з землі і отримувати обрамлення з каменів, вологолюбних і інших кущів і багатолітніх трав'янистих рослин (айва японська, кизильник горизонтальний, калина звичайна, ялівець козацький, фаларис, мискантук, приси, папороті, гунтера, тощо).

Вихід струменя джерела влаштовується також через розколину в скелі природного походження або в спеціально складеному з каменів муру, крізь отвір, зроблений в відокремлено доставленому крупному камені. Для цієї мети слід вибирати камені красивої форми, що в відповідності з їх призначенням повинні грати роль локального акценту в просторі. Як водне влаштування камерної форми джерело треба створювати, враховуючи характер його оточення з розрахунком на умови сприймання з близької відстані.

В регулярному і ландшафтному планах джерелу можна придати найрізноманітніше архітектурне і скульптурне оформлення. Широко відомі класичні прийоми влаштування ніш, скульптурних масок, тощо, для обрамлення струменя джерела.

Струмок - відноситься до форм малих водних пристроїв. Це неширокий водоток з протягненим звивистим руслом, що повинно бути близьким по формі до його природних взірців. Тому, створюючи штучний струмок, слід мати на увазі різноманітні форми природних струмків, що виникають в залежності від характеру місцевості - рельєфу і складаючих порід. Окреслення берегів струмка повинні відображати вплив поточної води на ґрунт. На рівнинному рельєфі і легко розмивних ґрунтах його треба робити звивистим з відносно паралельними берегами. Ширина русла змінюється на різних ухилах поверхні землі: чим менше схил, тим струмок ширше і навпаки.

Різні ухили треба використовувати для зміни швидкої течії і тихих заводей. Посеред струмка можуть долучатися поздовжньо витягнені островки або піщані обмілі. Дуже ефектні переходи з каменів крізь струмок, що пропонується влаштовувати на мілководді. При влаштуванні струмка треба враховувати превалювання ближніх планів в виглядах, що розкриваються

вздовж і через потік. Окрім каменя, берега струмка викладаються дереном і декоруються підходящими кущами, травами, квітами.

Водоспад - виникає в руслі струмка, що протікає в гористій місцевості по крутому спаду, коли на шляху потоку води знаходяться уступи зі значною різницею рівнів. Ефект водоспаду у порівнянні з невеликим перепадом води в каскадах полягає в високому, більш широкому і потужному спадаючому потоці.

Таке враження виникає при висоті водоспаду не менше 1,5 - 2 м. На основі спостереження нескінченної різноманітності мальовничих взірців природних водоспадів слід розробляти прийоми влаштування штучних водоспадів. Спорудження водоспаду дуже складний процес, тобто пов'язаний з великими технічними труднощами організації робіт. В залежності від характеру рельєфу, наявності каменів і композиції кожний водоспад повинен відрізнитися своєю особливою формою. Однак по схемі розташування і малюнку струмів водоспади можна поділити на декілька типів, що мають своєрідність декоративних ефектів. Форма струмів водоспаду визначається спрямовуючим водозливним каменем. Великий плоский камінь з округлим і відшліфованим краєм, по сторонам якого укладені обмежувальні бокові камені дасть можливість придати потоку води, який сковзає по ньому, форму широкої спадаючої дзеркально - гладкоїпрозорі пелени.

Сильні монолітні потоки водоспаду можна створити, якщо з високого уступу пропустити великий обсяг води крізь один або два вузьких отвори між каменями. Велику увагу треба звернути на оформлення місця падіння потоків, що служить важливим декоративним елементом композиції водоспаду. Логічно, коли тут влаштовується мальовничо обрамлене озерце, вкладаються камені, об які розбивається опадаючий потік води.

Каскад - утворюється невеликими перепадами потоку води в декількох рівнях, стікаючих по вертикальним або злегка похилим площинам спеціально створених декоративних мурів. По суті, каскад формує декілька водоспадів.

Пропонується використати навіть незначний схил території для цілої системи

різноманітних мальовничих каскадів шляхом варіювання величини форми каменів та їх різної укладки.

Фонтан - штучне водне влаштування, що володіє більшим декоративним ефектом завдяки стрімкості здіймаючихся вгору струмів, блиску і піни рухомої і опадаючої води. Влаштування фонтанів надзвичайно ефектне і виправдане в функціональному відношенні. Вони охолоджують і освіжають повітря, вносять різноманітність в пейзаж.

Зовнішнє оформлення фонтанів, як по архітектурному стилю, так і по малюнку фонтанних струмів може бути найрізноманітнішим, починаючи від простої піднімаючої ціпки на тлі водної поверхні і до багато декорованого спорудження, що включає скульптуру. Архітектурно-художнє рішення фонтану залежить від характеру розміщення в архітектурному середовищі.

Основними елементами фонтану є характер струмів: їхня висота і нахил, різноманітне взаєморозташування, засіб розбризкування. Струмисько, стовп води або бризок, окремі каплі, східці-перелив або потоки опадаючої води можуть створити велику різноманітність.

Фонтани діляться на два основних типи: *струмінні фонтани*, в яких струми води служать основним декоративним елементом і *скульптурні фонтани*, де водні струми поєднуються зі скульптурною або декоративними формами (чашами, раковинами, тощо). Особливо ефектні колірно-музичні фонтани, в яких синхронну взаємодію чотирьох компонентів - динаміки струмів води, світла різноманітної яскравості, кольору і музики - створює незабутнє враження. (1-й колірно-музичний фонтан був створений в 1964 р.).

Не існує межі різноманітності форм фонтанів, що відрізняються по малюнку, висоті і потужності струмів, їх архітектурному і скульптурному оформленню, від самих невеликих і скромних, імітуючих пульсуючий ключ, до крупних багатострумних композицій. Слід при цьому вказати, що технічне обладнання фонтану являє собою складне інженерне влаштування, основане на регулюванні напору і застосуванні різноманітних насадок на випускних отворах труб, що підводять воду.

В залежності від величини фонтану змінюється його композиційна значущість. Але завжди він повинен грати роль об'єкту, залучати до себе увагу. Фонтан необхідно використовувати в якості домінанти, фокусу або акценту.

Питання для самоконтролю:

1. *Вода в ландшафтних композиціях.*
2. *Характер рухомих потоків води поточний.*
3. *Характер рухомих потоків води що б'ють вгору.*
4. *Джерело дати визначення.*
5. *Струмок дати визначення.*
6. *Водоспад дати визначення.*
7. *Каскад дати визначення.*
8. *Фонтан дати визначення.*
9. *Скульптурні фонтани дати визначення.*
10. *Струмінні фонтани дати визначення.*

Список використаних джерел

1. Ожегов С. С. История ландшафтной архитектуры: Учеб. для вузов: спец. «Архитектура». – М.: Стройиздат, 2003.- 232с.
2. Крижановська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну.: Підручник.-К.: «Ліра-К», 2009. - 218с.
3. Лазарев А. Г, Лазарева Е. В. Ландшафтная архитектура. Издательство: Феникс, 2005. – 282с.
4. Сычева А. В. Ландшафтная архитектура. Из-во: изд. дом "ОНИКС 21 век", 2004. – 113с.
5. Крис ван Уффелен. Ландшафтная архитектура. Из-во: Магма Серия: коллекция год выпуска, 2010.- 456с.
6. Журнал. Ландшафтная архитектура. Из-во: Landscape Architecture., 2015. – 136 стр.
- 7.«Містобудування. Довідник проектувальника».
Розділи: «Озеленені території», «Курортно-рекреаційні та природно-заповідні території», за редакцією Т.Панченко (2006 р.);
7. «Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура. Монографія – навчальний посібник», Т.Панченко (2009 р.);
- 8.«Типологія об'єктів ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури», Т.Панченко, С.Проценко, Л.Рубан, О.Пантюхіна, С.Шешукова(2013 р.);
9. «Архітектурно-ландшафтна організація прирічкових територій. Навчальний посібник», Л.Рубан (2013р.).
- 10.Методичні вказівки «Садибний будинок», С.Шешукова (2013 р.)

Рецензія.

На курс лекцій з дисципліни «Ландшафтна архітектура»

Написаний викладачем Іллінецького державного аграрного коледжу.
Алексеєнком М.В.

В курсі лекцій для студентів спеціальності 5.09010303 «Зелене будівництво і садово – паркове господарство»

З дисципліни «Ландшафтна архітектура» висвітленні теоретичні і практичні питання історії садово-паркового мистецтва в античному періоді, в мистецтві садів сходу, садово-паркове мистецтво Європи часів XII-XIX віків, а також ландшафтне мистецтво України та Росії. Досить коректно було представлено висвітлення сучасних принципів озеленення міст і тенденції сучасної архітектури, композиції пейзажів, формування об'єктів ландшафтної архітектури та ін..

Курс лекцій носить системний характер і повністю відповідає програмі підготовки фахівців «Зелене будівництво та садово-паркове господарство » у навчальних закладах вищої освіти I-II рівня акредитації.

Рецензент:

Пальченко В.В.

Головний лісничий

ДП Іллінецьке ЛГ